

DAPHNE PROGRAMM 2007-2013

XXX põlvkonda vägivallast vabade suheteni

Kuidas ennetada ja kaotada laste-,
noorte- ja naistevastast vägivalda
ning kaitsta ohvreid ja riskigruppe

Praeguse olukorra analüüs

2010

Eesti Naiste Varjupaikade Liit
Estonian Women's Shelters Union

DAPHNE PROGRAMM 2007-2013

XXX põlvkonda vägivallast vabade suheteni

Kuidas ennetada ja kaotada laste-,
noorte- ja naistevastast vägivalda
ning kaitsta ohvreid ja riskigruppe

Praeguse olukorra analüüs

XXX põlvkonda vägivallast vabade suheteni

Kuidas ennetada ja kaotada laste-,
noorte- ja naistevastast vägivalda
ning kaitsta ohvreid ja riskigruppe

Praeguse olukorra analüüs

Sisukord

Sisukord

Sissejuhatus	4
Muudatuste teel naistevastase vägivallaga võitlemisel	7
Projekti partnerite praeguse olukorra ülevaated ning parima praktika näited	11
Eesti	11
Taust	11
Kuidas majanduslanguse ajal ellu jääda	12
Varjupaikade töötajate koolitamine	15
Ühise statistika kogumine	16
Varjupaikade tegevuse tagamine majanduslanguse perioodil	16
Organisatsiooni areng	18
Soome	19
Taust	19
Meie eesmärgid ja strateegiad	22
Tütarlaste teadlikkuse tõstmine	22
Spetsialistide teadlikkuse tõstmine	23
Kaks näidet Soomest e-noorsootöö kohta	23
Omandatud õppetunnid	25
Kreeka	27
Naistevastase vägivallaga võitlemise eesmärgid	27
Strateegiad	29
Meie senised õppetunnid	30
Kreeka praeguste lävendistruktuuride ja nende juhtimise kriitika	31
Riigi tasandil elluviidavate tegevuste lühikirjeldus	32
Ebakindel tulevik ja pakutavate teenuste (mitte)jätkusuutlikkus	33

Sisukord

Läti	35
Läti tegevuste eesmärgid	35
Projekti tegevused	36
Projekti eeldatav mõju valitsuse tegevusele naistevastase vägivalla vähendamisel	41
Leedu	42
Esimene näide	42
Lugu Saulest (23 a)	44
Teine näide	45
Lugu Ingast (21 a)	47
Rootsi	49
Eesmärgid/Taust	49
Peamine strateegia	51
Laste ja õpilaste kaitse seadus	51
Haridusseadus	51
Kohalike tegevuste lühikirjeldus	53
Senised õppetunnid	54
 Partnerite tegevus naistevastase vägivallaga võitlemisel	56
Kuidas edasi	61

Sisukord

Sissejuhat

Sissejuhat

Dovile Rukaite, projektijuht, Naiste Teabekeskus

Hea lugeja!

Meil on hea meel tuua teieni rida artikleid, mis tutvustavad kuue Euroopa riigi parimat praktikat ning erinevate organisatsioonide tegevust naistevastase vägivallaga võitlemisel ning organisatsioonide endi arengut. Väljaande eesmärgiks on analüüsida ning täiustada nimetatud kuue riigi sotsiaalteenuseid, leida lahendusi spetsiifilistele probleemidele struktuuride, poliitkakujundamise ja juhtimise tasandil ning jagada saadud kogemusi kõigi naistevastase vägivallaga tegelevate spetsialistidega.

Käsiraamat on Daphne III projekti "XXX põlvkonda vägivallast vabade suheteni" partnerite kaheaastase koostöö vili. Kuue partneri ühistöö tulemusena valmis eesmärgistatud tegevuskava selle kohta, kuidas abistada ohvreid ning ennetada igasugust vägivalda, mida noored naised tänapäeva postmodernses maailmas avalikus ja erasfääris kogevad. Sellega edendasime me oma projekti üldeesmärgina soolist diskrimineerimist ennetavaid poliitikaid ja soolist võrdõiguslikkust Euroopa tasandil tervikuna.

Käsiraamat sündis pärast pikki arutelusid ja ajurünnakuid selle kohta, mis võiks pakkuda huvi lugejale, kellenä me näeme naistevastase vägivalda küsimustega igapäevaselt tegelevaid ja seda oma missiooniks pidavaid sotsiaalpartnereid, spetsialiste ja mittetulundusühendusi. Artiklite autorid otsustasid ise, millest nad tahavad kõige enam rääkida ning millist informatsiooni projekti teiste kasusaajatega jagada, ning seega tekkis mõiste "situatsiooni analüüs" kontseptsiooni väljatöötamiseks mõeldud ajurünnakute käigus. Raamatust leiame ülevaate Eesti Naiste Varjupaikade Liidu ajaloost ning sellest, kuidas Lätis kriitiline periood üle elati ning kõige haavatavamate gruppide abistamist jätkati. Soome ja Leedu näitel lahatakse kogemusi selle kohta, kuidas teha koostööd noortega vägivalda ärahoidmiseks ja abi kättesaadavaks tegemiseks. Meie jaoks oli väga kasulik koostöö Kreekaga ning väljajaandest leiame ülevaate Kreeka feministide võitlusest naiste õiguste kaitsmisel.

Meil on hea meel, et ülevaateid täiendab DVDdel esitatud materjal, kust leiame intervjuusid spetsialistidega, kes tutvustavad parimat praktikat ning materjale, mida võib jagada kõigiga, kes naisküsimuste vastu huvi tunnevad.

Kõik kuus organisatsiooni on pikaajalised koostööpartnerid, naisliikumise esindajad kolmest Balti riigist,

Soomest, Rootsist ja Kreekast. Meie meeskonnale pakkusid tuge kolm hindajat Taanist, Norrast ja Rootsist.

Projekti sihtgruppideks on:

- noored riskigruppidesse kuuluvad naised, keda ähvardab vägivalda või sellega kokkupuutumise oht;
- organisatsioonid ja institutsioonid;
- vägivalda ohvritele teenuste osutajad või inimesed, kes töötavad esimese sihtrühma naiste abistamiseks välja poliitikaid, meetodeid ja teenuste süsteemi.

Omalt poolt tahaksin tänada kõiki projekti partnereid, kes panustasid projekti oma innovatiivsete ideedega ning löid aktiivselt kaasa projekti kaheaastase koostöö vältel.

Usun, et saavutasime oma põhilise eesmärgi, millest me kõik võidame ning milleks on meie ühine ülesanne jagada kogemusi ja koostada ennetustööks mõeldud materjal, mille kaudu aitame kaasa naiste ja tütarlaste vastase vägivaldaga võitlemisele. Daphne programm omab suurt tähtsust Euroopa parima praktika jätkusuutlikul elluviimisel naiste ja tütarlaste vastu toimepandava vägivalda kõigi vormide ennetamisel ja kaotamisel.

6

Projekti juht

Dovile Rukaite

Kontakt: Naiste Teabekeskus
Olandu 19-2, 01100 Vilnius, Leedu
Tel +370 5 262 9003
mic@lygus.lt; www.lygus.lt

Partnerid: Naiste Teabekeskus, Leedu
Eesti Naiste Varjupaikade Liit, Eesti
Naisuurimuskeskus, Kreeka
Laste ja Lastega Perede Kriisikeskus "Pasparne", Läti
Naiste Kriisitelefoni, Soome
BalticFem, Rootsi

Muudatuste teel naistevastase vägivallaga võitlemisel

Maria Eriksson, filosoofiadoktor, kaasprofessor, Sotsioloogia osakond, Uppsala ülikool, projekti lühiajaline ekspert

Praegu on naistevastane vägivald keskseks poliitiseks aruteluteemaks kogu maailmas. Kokkuvõte, mis tehti 15 aasta möödumisel Pekingi konverentsist näitas selgesti, et teema on päevakorral ka Euroopas. Enamikes Euroopa piirkondades võib näha jätkuvaid arenguid, eriti mis puudutab vägivalla kriminaliseerimist ning ohvrite abistamist ning nende toetamist. Paljud liikmesriigid on seadnud eesmärgiks jõuda koordineerituma lähenemiseni naistevastase vägivallaga tegelemisel ning vähemalt pooled liikmesriigid on töötanud välja vastavad riiklikud strateegiad või tegevuskavad (Rootsi eesistumisperiood, 2009). Naistevastase vägivalla sõnastamisel poliitilise probleemina on naisliikumise keskne roll ning naiste varjupaikade liikumise panus hästi dokumenteeritud (nt Dobash and Dobash 1992, Eduards 1997, Hagemann-White 1998, Jonassen 2005). Vägivalla problemaatikaga tegelevad vabatahtlikud või valitsusvälised organisatsioonid etendavad võtmerolli selle sotsiaalse probleemiga seotud arengutes.

Nimetatud valitsusvälised organisatsioonid kasutavad erinevaid strateegiaid poliitikate mõjutamiseks ning sotsiaalsete muudatuste esilekutsumiseks. Väärkoheldud naiste varjupaikade või kriisikeskuste üheks iseloomulikuks jooneks on püüdlus ühitada lobitööd ning vabatahtlikult tehtavat sotsiaaltööd. Seejärel võib vägivalla ohvritest naiste ja laste abistamise ja toetamise püüdlused kanaliseerida teadmusloomesse ning poliitikanõudmistesse (vrdl Jeffner 1994). Kui asi puudutab käesolevas projektis osalenud organisatsioonide jõupingutusi, siis need võib laias laastus jagada viide kategooriasse või strateegiasse, mida nad kasutada võivad või üldjuhul kasutavadki, seejuures erinevaid strateegiaid omavahel kombineerides (vrdl Eriksson 2010).

Esiteks, organisatsioonist väljaspoole suunatud teadlikkuse tõstmine. See strateegia põhineb arusaamal, et probleemide kindlaksmääramine ja probleemide lahendused on poliitika ja poliitikakujundamise oluliseks osaks (Bacchi 1999). Näiteks eeldab perevägivallaga võitlemise poliitika väljatöötamine lahtiütlemist seisukohast, mis konstrueerib niisugust vägivalda "isikliku" probleemina ning rõhutab naise enda vastutust probleemi lahendamise või enda kaitsmise eest; selle asemel tuleb aktsepteerida arusaama, et lähisuhtes

asetleidev naistevastane vägivald on vastuvõetamatu kuritegu ning kõik asutused peaksid püüdma seda ära hoida.

Teine strateegia, mida näeme, on sissepoole suunatud teadlikkuse tõstmine ning teadmiste andmine. Sellisel juhul on jõupingutused suunatud eelkõige organisatsioonide endi liikmetele. Sellist strateegiat kohtab eriti üleriigilisel tasandil tegutsevate valitsusväliste organisatsioonide juures, kelle üheks ülesandeks on liikmesorganisatsioonide toetamine.

Selline sissepoole suunatud teadlikkuse tõstmine on aluseks kolmandale strateegiale: teenuste väljaarendamisele ning personali kutseoskuste tõstmisele. Kolmandat strateegiat kohtab enim nende valitsusväliste organisatsioonide puhul, kes tegutsevad varjupaikade või kriisikeskustena. Tegevusteks võivad näiteks olla ohvriabi uute mudelite väljatöötamine, mida saab hiljem levitada teistele asutustele. Teisteks näideteks on teenuste miinimumstandardite väljatöötamine ja teenuste kvaliteedikontrolli väljaarendamine, näiteks arvestades rohkem teenuse kasutaja hinnangut osutatud teenusele. Täpselt nagu ohvriabi uute mudelite puhul võib neidki hiljem kasutada teiste asutuste survestamiseks, et nad oma tegevusi täiustaksid või kasutada eeskujuna poliitikakujundamisel ning siseriiklike tegevusjuhiste väljatöötamisel.

8

Neljandaks strateegiaks on uute teadmiste loomine. Mõningatel juhtudel püüavad valitsusvälised organisatsioonid luua sidemeid uurijatega, kes uued mudelid ära kirjeldavad või organisatsioonide tööle hinnangu annavad. Teistel puhkudel püüavad valitsusvälised organisatsioonid uusi teadmisi ise luua, kas statistika kogumise või olemasolevate uurimustulemuste ja statistika laiemale üldsusele kergesti kättesaadavaks tegemise kaudu.

Viiendaks strateegiaks, mida kohtame, on otsene lobitöö seadusandluse või poliitikate muutmiseks siseriiklikul tasandil. Jõupingutusi saab suunata vähemalt nelja erinevasse poliitikakujundamise ja õigusloome valdkonda, milleks on:

- 1) naiste ja laste kui väärkohtlemise ohvrite õigused, näiteks nende õigus abile kriminaalmenetluse korral või õigus riigilt ja/või kuriteo toimepanijalt hüvitise saamisele;
- 2) vägivallatseja kriminaalvastutusele võtmine ning vägivalda kasutavate meeste enda vastutuse rõhutamine;
- 3) vägivalda ohvrite sotsiaalhoolekanne ning naiste ja laste õigused hoolekandeesutuste kaitsele ja toetusele;
- 4) vägivalda ohvrite kaitse perekonnaõigusega seotud menetlustes tagamaks, et lapse eestkostet, lapsega kontakteerumist või elukohta puudutavad otsused vägivalda kogenud naise ja lapsi jätkuvalt ei ohustaks.

Perevõigivallaga kokkupuutuvate laste puhul võib lisada viienda valdkonna: selliste laste õigus osaleda turvaliselt neid puudutavates asjade lahendamisel.

Viited

Bacchi, C L (1999). *Women, Policy and Politics. The Construction of Policy Problems*. London: Sage.

Dobash, R E and Dobash, R P (1992). *Women, violence, and social change*. London: Routledge.

Eduards, M (1997). The Women's Shelter Movement. In Gustafsson, G, Eduards, M, Rönnblom, M (eds). *Towards a New Democratic Order? Women's Organizing in the 1990s*. 120-168. Stockholm: Publica.

Eriksson, M (2010). Justice or welfare? Nordic women's shelters and children's rights organisations on children exposed to violence, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Vol. 11, No 1, 66-85.

Hagemann-White, C (1998). Violence without end? Some reflections on achievements contradictions, and perspectives of the feminist movement in Germany. In Klein, R (ed). *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*, 176-191. London and New York: Routledge.

Jeffner, S (1994). Kvinnojourkunskap. Kvinnojourernas kunskap speglad mot aktuell forskning [Women's shelter knowledge. The knowledge of the women's shelters seen in the light of current research]. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.

Jonassen, W (2005) Marching on the spot? Dealing with violence against women in Norway. In Eriksson, M, Hester, M, Keskinen, S, Pringle, K (eds). *Tackling Men's Violence in Families. Nordic Issues and Dilemmas*, 83-100. Bristol: Policy Press.

Swedish Presidency (2009). *Beijing +15: The Platform for Action and the European Union. Report from the Swedish Presidency of the Council of the European Union*. Stockholm: The Ministry for Integration and Gender Equality.

Projekti partnerite praeguse olukorra ülevaated ning parima praktika näited

E e s t i

Eesti Naiste Varjupaikade Liidu parima praktika näited naistevastase vägivallaga võitlemisel Eestis

Taust

Eestis hakati naistevastasest vägivallast avalikult rääkima esmakordselt alles selle sajandi alguses, kui sotsiaalministeeriumi tellimusel viidi läbi esimesed perevägivalla uuringud ja selgus, et aastas saab Eestis vägivalla tõttu vigastusi üle 40 tuhande naise. Vägivalla ohvritega kokku puutuvad spetsialistid (politseinikud, meedikud, sotsiaaltöötajad, lastekaitsjad, psühholoogid jne) ei olnud saanud naistevastase vägivalla spetsiifikat käsitlevat koolitust, seetõttu jäid vägivalda kogenud naised enamasti ilma ka vajalikust asjatundlikust abist. Riigil puudus vastav tegevuskava ning vägivalla ennetamise ja ohvrite abistamise toimiv süsteem, seetõttu tuli abivõimalused luua kodanikualgatuse korras. Just kodanikualgatust tahamegi tuua Eesti hea praktika näiteks.

Aastal 2002 avas ukse esimene naiste varjupaik Tartus, mis jäi mitmeks aastaks kohaliku omavalitsuse ja välisfondide toel üksi tegutsema. Kodanikualgatuse korras käivitati 2003. aastal üle Eesti mitmed tugigrupid vägivalda kogenud naistele, kelle tööd korraldas projektipõhiselt MTÜ Sotsiaalprogrammide keskus, kuid tänaseks on nende töö soikunud.

Alates 2005. aastast alustati naisorganisatsioonide sihipärast tööd selle nimel, et üle Eesti saaksid vägivalda kogenud naised ja lapsed turvalist peavarju ja kvalifitseeritud abi spetsialiseeritud naiste varjupaikadest. 2005. aastal käivitati naiste varjupaiga töö pealinnas Tallinnas, 2006. aastal Ida-Virumaal. Sama aasta kevadel asutasid Tartu ja Ida-Virumaa varjupaigad katusorganisatsiooni Eesti Naiste Varjupaikade Liidu. Liidu juhatusse kuulusid kaks esindajat kummastki organisatsioonist.

Liit loodi eestkosteorganisatsioonina naistevastase vägivalla valdkonnas, et teha lobitööd ja olla valitsusele

ja parlamendile partneriks seadusloome ja poliitikate kujundamise protsessis, samal ajal arendades ka varjupaikade omavahelist koostööd, toetades nende arengut ning korraldades rahvusvahelist koostööd.

Liidu prioriteediks sai eeskätt uute naiste varjupaikade loomine Eestis, et tagada varjupaiga teenuste võrdne kättesaadavus kõigile naistele, olenemata nende elukohast. Selleks otsiti kohtadel aktiivseid ja teemast huvitatud naisi, kellele pakuti koolitust ja keda abistati oma MTÜ asutamisel ja rahataotluste koostamisel. 2009. aasta alguseks oli loodud erinevates maakondades 7 varjupaika, Tartus (MTÜ Naiste Varjupaik, 2002), Tallinnas (MTÜ Tallinna Naiste Kriisikodu, 2005), Jõhvis (MTÜ Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaik, 2006), Tapal (MTÜ Jeeriko, 2007), Viljandis (MTÜ Naiste Varjupaik, 2008), Paides (MTÜ Järva Naiste Varjupaik, 2008), Valgas (MTÜ Valgamaa Naiste Varjupaik, 2008). Mis pakkusid abi eeskätt koduvägivalla ohvritele. Seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil kaubitsetud naiste abistamiseks läbi viidud Põhja- ja Baltimaade pilootprojekti raames valmistati Ida-Virumaa ja Tartu varjupaikade töötajaid ette ka seksuaalvägivalla ohvrite abistamiseks.

12

Varjupaikade rahastamine toimus/toimub Eestis peamiselt projektipõhiselt läbi Hasartmängumaksu Nõukogu, ainult kahe suurema linna, Tallinna ja Tartu, puhul toetas/toetab omavalitsus varjupaikasisid märkimisväärselt. Seoses majanduskriisiga vähenes 2008. aasta lõpuks aga järsult hasartmängumaksu laekumine ja ka varjupaikade rahastamine. Olemasolevate varjupaikade ette kerkis reaalne sulgemise oht. Seetõttu kujunes 2009. aastal Eesti Naiste Varjupaikade Liidu ülesandeks eeskätt varjupaikade ellujäämise tagamine majanduskriisi tingimustes, et pakkuda vägivalla ohvritele teenuseid vähemalt miinimumtasemel.

Kuidas majanduslanguse ajal ellu jääda

2009. aasta alguses seisis Liidu ja varjupaikade ees mitu keerukat ülesannet, muuhulgas lobitöö seadusandluse ja poliitika valdkonnas.

Aastavahetuseks oli sotsiaalministeeriumis ette valmistatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega taheti reguleerida turvakodu teenust ja vastutus teenuse osutamise eest taheti täielikult panna kohalikele omavalitsustele, kellel aga puuduvad selleks nii rahalised vahendid kui teadmised. See oleks tähendanud ka seda, et kõigist varjupaikadesse pöördumistest oleks kohustuslikus korras tulnud teavitada kohalikku omavalitsuse ametnikke, mis oleks kindlasti vähendanud pöördumiste

arvu. Samuti polnud eelnõus tagatud see, et samasse varjupaika ei paigutataks vastassoost isikuid. Tegime Liidu poolt seetõttu ministeeriumile ettepaneku kohtumiseks ja pakkusime välja oma täpsustused seaduseelnõu teksti. Liidu esindajad osalesid ka kohalike omavalitsuste ühisüritusel, kus tutvustasime varjupaikade teenuseid ja arutasime koostöövõimalusi kohalike omavalitsustega. Samuti kutsusime sotsiaalministeeriumi esindajad külla ühte naiste varjupaika, et näidata meie igapäevatööd. Selle tulemusena täpsustati eelnõu sõnastust meile sobivas suunas.

2006. aastal alustas sotsiaalministeerium lähisuhtevägivalla vastase riikliku arengukava koostamist, kuid see dokument ei jõudnudki kunagi vastuvõtmiseni.

2009. aasta algul hakkas justiitsministeerium ette valmistama riiklikku vägivalla vastast arengukava, mis käsitles kolme valdkonda- alaealiste poolt ja alaealiste vastu sooritatud kuritegevust, inimkaubandust ja perevägivalda. See andis võimaluse tõstatada diskussioon naistevastase vägivalla teemal, ehkki samas olime Liidu poolt algusest peale vastu kõigi nende tõsiste teemade käsitlemisele ühises dokumendis, mis ei võimalda tegeleda ühegi valdkonnaga sisuliselt.

Et oma seisukohti paremini kuuldavaks teha, tegi Liit koostööd teiste arengukava koostamisest huvitatud MTÜdega (Eesti Naisteühenduste Ümarlaud, MTÜ Eluliin, MTÜ Living for Tomorrow). Saatsime juba arengukava ettepaneku koostamise käigus Justiitsministeeriumile ühiskirja, kus põhjendasime oma vastuseisu ühisele arengukavale.

2009. aasta juulikuus saatsime koos Eesti Naisteühenduste Ümarlauaga justiitsministeeriumile põhjalikud ettepanekud eraldi naistevastase vägivalla vastase arengukava koostamiseks, kus refereerisime ÜRO, Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu dokumente ja tõime välja Eesti konkreetset vajadused. Septembrikuus taotlesime eraldi kohtumist justiitsministeeriumis arengukava koostamise eest vastutava osakonna juhatajaga, kus tutvustasime oma sisulisi ettepanekuid arengukavasse. Saatsime oma ettepanekud justiitsministeeriumile ka kirjalikult. Samuti võtsime ühendust teiste arengukava koostamisse kaasatud ministeeriumidega (sise-, välis- ja sotsiaalministeerium) ning tutvustasime neile oma nägemust lahendamist vajavatest probleemidest ja võimalikest lahendusteedest.

Liidu esindajad olid ka ametlikult kaasatud arengukava koostamise töögruppi. Kahjuks peab tõdema, et riiklikul tasandil puudub Eestis väljaspool soolise võrdõiguslikkuse eest vastutavat sotsiaalministeeriumi arusaamine naistevastase vägivalla struktuurset iseloomust. Seetõttu ei võetud arvesse nii ÜRO kui Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu naistevastase vägivallaga võitlemiseks koostatud soovitude mõtet

ning arengukava väljatöötamise protsess kujunes Liidule äärmiselt frustrerivaks,.

Selle tulemusena võeti 2010. aasta 1. aprillil vastu vägivalla vähendamise riiklik arengukava aastateks 2010-2014, kus probleemi kirjelduses rõhutatakse laialt levinud naiste poolset vägivaldsust ja meeste ohvri rolli ja kus välismaa uuringutest on allikatena kasutatud vaid paari perevägivalla meesohvreid käsitlevat tööd. Arengukava koostamist korraldav justiitsministeerium ei arvestanud ka sotsiaalministeeriumi ettepanekuid, mis suuresti langesid kokku MTÜde seisukohtadega ja toetasid rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtteid.

Valminud arengukava üheks eesmärgiks on „perevägivalla (sh naistevastase vägivalla) vähendamine ja ennetamine“.

Vägivalda defineeritakse järgmiselt: „Perevägivalla mõiste on küllalt lai, hõlmates lisaks peresuhetele nii kodu- kui ka paarisuhte juhtumeid. Perevägivalla puhul on vägivaldseja ja kannataja ühest perest, vägivalda kasutatakse tavaliselt pereliikmete vahel või pereliikme ja lähisugulase vahel. Perevägivalla levinuimad tüübid on abikaasa, elukaaslase, laste, vanavanemate või õdede-vendade omavaheline väärkohtlemine. Vägivallaks peetakse ka seda, kui laps on täiskasvanutevahelise vägivalla tunnistajaks kodus või mujal.“

Perevägivalla „riskiteguriteks peetakse väikest sissetulekut, tööpuudust ja laste suurt arvu peres“.

Arengukava konkreetsete meetmete ja tegevuste osas võeti MTÜde ettepanekuid veidi enam arvesse kui olukorra kirjelduse osas. Arengukava rakendusplaanis on esmakordselt ette nähtud konkreetsed summad naiste varjupaikade ja vägivalda kogenud naiste tugitelefoni toetuseks, mis on planeeritud sotsiaalministeeriumi eelarvesse. Ennetusmeetmena on ette nähtud tütarlaste eneseteadlikkuse tõstmisele suunatud pilootkoolituse läbiviimine teiste riikide eeskujul. Ühe meetmena on ette nähtud vägivalla juhtumitega kokku puutuvate spetsialistide baaskoolituse õppekavade analüüs ja ettepanekute väljatöötamine õppekavade täiendamiseks. Samuti on ette nähtud vahendid täiendkoolituste korraldamiseks spetsialistidele. Kõik loetletud meetmed on kahjuks varustatud märkusega, et need viiakse ellu eelarves piisavate vahendite olemasolu korral, st nende elluviimine ei ole kindel. Ühe meetmena on planeeritud analüüsida vägivaldsetelt lapsevanematelt hooldusõiguse piiramise võimalust, mis oli samuti Liidu poolne ettepanek.

Arengukava juures on positiivne, et pööratakse tähelepanu inimkaubandusele ja nähakse ette vahendid ohvrite abistamiseks.

Arengukava vastuvõtmise protsessi kulgemine Eestis näitab selget vajadust üle-Euroopalise ühtse seadusandluse järele võitluseks naistevastase vägivallaga, sest NGODE püüdlused liikmesriikides ei suuda korvata poliitilise tahte puudumist riiklikul tasandil. Samas saime ka positiivseid kogemusi, eelkõige koostööst teiste NGODE ja mõnede riigiasutustega.

Varjupaikade töötajate koolitamine

2009. aasta algul oli Liidul kavas korraldada regulaarseid koolitusi varjupaikade ja tugitelefoni töötajatele, et ühtlustada erinevate varjupaikade teenuste taset ja tagada kvaliteetsem abi vägivalda kogenud naistele. Eeskätt kavandasime koondada tähelepanu noorte naiste ja tütarlaste probleemidele ja korraldada koolitusi iga kuu tagant, kuid majanduskriisi tegi plaanides oma korrektiivid. Kahjuks ei saanud me regulaarsete koolituste korraldamiseks raha. Siiski õnnestus meil korraldada üks põhjalikum koolitus aprillis ja teine detsembris. Aprillis keskendusime inimkaubanduse teemadele, sest siin on riskigrupiks just noored naised ja tütarlapsed, detsembris keskendusime psühholoogilistele probleemidele. Peale selle toimus septembris kohtumine Rootsi naiste varjupaikade ja noorte naiste varjupaikade töötajatega, mille käigus me saime väärtuslikke teadmisi tööst noorte naiste vastase vägivallaga. 2010. aasta veebruaris jätkasime varjupaikade ja tugitelefoni töötajate täiendkoolitustega, keskendudes perekonnaõigusele ja laste probleemidele.

Lisaks olemasolevate varjupaikade töötajate täiendkoolitusele korraldasime 2009. aastal ka kahe uue varjupaiga töötajatele baaskoolitused. Aasta alguses toimusid koolitused Raplas, aprillikuus aga Pärnus, kus 2. novembril avati uus naiste varjupaik. Seega tegutses 2009. aasta lõpuks Eestis juba 9 naiste varjupaika.

Jäime vaatamata äärmiselt raskele majanduslikule olukorrale kindlaks naisorganisatsioonide poolt püstitatud eesmärgile tagada abivõimaluste ühtne tase ja võrdne kättesaadavus vägivalda ohvritest naistele üle kogu Eesti. Praegu võime öelda, et see lähenemine on ennast õigustanud. Naiste varjupaigad tegutsevad rohkem kui pooltes kõigist maakondades, mis tagab ohvritele suurema turvalisuse ja annab varjupaikadele ka suurema tõsiseltvõetavuse suhetes kohalike omavalitsuste ja riigiasutustega.

Ühise statistika kogumine

2009. aasta oli tähelepanuväärne sellegi poolest, et esmakordselt võtsime erinevates varjupaikades kasutusele ühtse statistika kogumise tabeli. Eeskujuks võtsime Liidu tugitelefoni töös kasutatava statistika tabeli. Vastavalt kokkuleppele täidavad varjupaigad tabeli iga kuu lõpuks ja edastavad andmed Liidule, see annab võimaluse jooksvalt saada koondandmeid nii pöördumiste arvu, levinumate vägivalla liikide kui varjupaikade poolt osutatud abi kohta.

Ühise statistika kogumise idee saime Põhjamaade kolleegidelt ja võime selle lühikese rakendamise perioodi kohta öelda, et see on aidanud vägivalla probleemi tõsidust paremini avalikkusele teadvustada ja hõlbustanud suhtlemist riigiasutustega ning lobitööd.

16

Varjupaikade tegevuse tagamine majanduslanguse tingimustes

2009. aasta jaanuaris selgus, et hasartmängumaksu nõukogu eraldas varjupaikade projektidele aastaks vajaminevast rahast ainult kolmandiku. Aprillikuus teatati ka selle juba kokku lepitud summa vähendamisest 35 % võrra. Seetõttu tekkis reaalne oht, et viimaste aastate suure töö tulemusena Eestis rajatud varjupaikade süsteem variseb kokku.

Koostasime Liidu poolt sotsiaalministrile kirja, kus tõime konkreetselt välja erinevatele varjupaikadele eelmisel ja jooksva aastal eraldatud summad, taotlesime varjupaikade projektipõhise rahastamise süsteemi ümberkorraldamist ja rahastamise muutmist riigieelarve põhiseks toetussüsteemiks. Taotlesime ka silmast silma kokkusaamist ministriga, mis meil õnnestus.

Selle käigu tulemusena leppisime kokku, et sotsiaalministeerium püüab 2009. aasta jooksul hasartmängumaksu vahenditest toetada võimalikult paljusid varjupaikade poolt esitatud projekte, kui neid esitatakse järk-järgult. See eeldas kokkulepet ja head koostööd 9 varjupaiga vahel, mille me ka saavutasime. Varjupaigad ei hakanud omavahel raha pärast konkureerima ja selle tulemusena rahuldati praktiliselt kõik aasta jooksul hasartmängumaksu nõukogule esitatud väiksemad projektitaotlused.

Sellest rahast poleks varjupaikade ellujäämiseks ilmselt piisanud. Appi tuli Avatud Eesti Fondi kriisiprogramm, mis avati 2009. aasta suvel.

Otsustasime Liidu poolt esitada kriisiprogrammile esmakordselt 7 varjupaiga jaoks ühise 1 miljoni kroonise taotluse, et muuhulgas testida ka varjupaikade koostöövõimet ja Liidu võimekust finantside juhtimisel. Meie taotlus rahuldati, mis võimaldas varjupaikadel ja tugitefonil jätkata täiemahulist tegevust 5 kuu jooksul- 2009. aasta oktoobrist 2010. aasta veebruarini lõpuni.

Varjupaigad jätkasid projekti raames oma tavapärasest tegevust, pakkudes vägivalda ohvritele mitmesuguseid teenuseid -turvaline majutus, kriisinõustamine, sotsiaalnõustamine (nii telefoni teel kui silmast-silma), juriidiline ja psühholoogiline abi jne). Projekt andis varjupaikade töötajatele võimaluse keskenduda oma põhitööle, mitte muretsedes igapäevaselt elementaarsete kulude katmiseks vajaliku raha olemasolu pärast. Projekti kestel pöördus varjupaikade poole kokku 549 abivajajat. Varjupaigas ööbimist vajasisid kokku 85 naist kellelgi oli kaasas 80 last.

Ühe varjupaigaga arveldamisel tekkis probleeme, kuid üldjoontes kulges projekt edukalt.

Sotsiaalministeeriumi soovitusel mängisid oma positiivset rolli ilmselt ka selles, et Eesti Televisioon tegi 2009. aasta oktoobrikuus Liidule ettepaneku olla koostööpartneriks traditsioonilises heategevussaates Jõulutunnel ettevalmistamisel, et koguda esimesel jõulupühäl annetusi naiste varjupaikade ja vägivalda kogenud naiste tugitelefoni toetuseks.

Liidu rolliks oli pakkuda välja saatepäeva teemasid ja esinejaid, sealhulgas leida perevägivalda kogenud naisi, kes on nõus oma lugu rääkima. Tegemist oli tõsise riskiga, sest saatepäeva lõpliku sisu ja vormi üle otsustamise õigus jäi televisioonile. Samas oli see suurepärane võimalus rääkida avalikult perevägivaldast, julgustada naisi abi otsima ja tutvustada naiste varjupaikade tegevust. Otsustasime Liidu poolt ettepaneku vastu võtta ja palusime varjupaikade abi nii vägivalda kogenud naiste kui teiste esinejate leidmisel telesaatesse.

Heategevusprogramm Jõulutunnel suurendas perevägivalda teemalist avalikku diskussiooni Eestis ja aitas muuta naiste varjupaikade tegevuse nähtavamaks. Saate abiga koguti varjupaikade töö jätkamiseks 2010. aastal 1,477 miljonit krooni, mis otsustati jagada võrdsetes osades 9 naiste varjupaiga ja tugitelefoni vahel.

Kokkuvõtteks võib öelda, et 2009. aasta kujunes Eesti naiste varjupaikadele majanduslikult ootamatult edukaks. Kui aasta alguses oli varjupaikade tegevuse jätkumine tõsise kahtluse all, siis uue aasta alguseks oli varjupaikadele kindlustatud 2/3 aastaseks tegutsemiseks vajalikest summadest.

2010. aasta jooksul on varjupaigad saanud jooksvalt ka lisatoetusi Hasartmängumaksu Nõukogult, mis on

taganud vajaliku järjepidevuse. See tulemus saavutati tänu varjupaikade omavahelisele heale koostööle ja Liidu eestkostetegevusele.

Teiste riikide, eeskätt Põhjamaade eeskuju ja kogemuste kasutamine Eesti varjupaikade koostöö korraldamisel (katusorganisatsiooni olemasolu, varjupaikade ühised teenuste osutamise põhimõtted ja teenuste standardid, ühtse statistika kogumine), lõi eeldused varjupaikade ellujäämiseks ka majanduskriisi tingimustes.

Väga tähtis oli omavahelisest konkureerimisest hoidumine ja kõigi varjupaikade ühishuvide esindamine avalikus suhtluses.

Selge eesmärgi püstitamine ja selles suunas järjepidev liikumine vaatamata rasketele välistingimustele aitas luua varjupaikadele ja Liidule hea maine rahastajate ja avalikkuse silmis.

Oluline oli ka Liidu proaktiivsus suhetes riigiasutustega, oma ettepanekute aktiivne esitamine ja lobitöö.

18

Organisatsiooni arendamine

Liidu strateegiaks oli selle loomisest alates toetada iseseisvate juriidiliste isikutena tegutsevate uute naiste varjupaikade loomist, et tekitada Eestis toimiv teenuste võrgustik ja muuta ühtlasi ka varjupaikade hääli avalikkusele kuuldavamaks. 2009. aasta varasuveks oli selliseid organisatsioone loodud kokku kaheksa, aasta jooksul lisandus üheksas.

2009. aastal oli vaja keskenduda varjupaikade vahelise koostöö tugevdamisele ja reorganiseerida Liidu töö. Probleemiks oli saanud juhatuse liikmete väike arv, mis ei vastanud enam olukorrale, kus juurde oli tulnud palju uusi varjupaiku. Samuti jäi puudu meeskonnatöö oskustest ja selgest kohustuste ja vastutusalaade jaotusest juhatuse liikmete vahel. Puudulik oli ka infovahetus nii juhatuse liikmete kui varjupaikade vahel.

Oleme jõudnud järeldusele, et varjupaikade katusorganisatsiooni jaoks ei sobi hierarhiline juhtimismudel. Eelkõige on sellises organisatsioonis vaja head koostööd, selget rollide ja vastutuse jaotust, head seaduste tundmist ja sujuvat info liikumist. Nendes suundades kavandame ka oma edaspidist tööd.

Soome

Naiste Kriisitelefoni tegevus tütarlasteni jõudmisel – internetipõhiste teenuste väljaarendamine

Taust

Partneri vägivald teismeliste lähisuhetes on Soome naistevastase vägivalda diskussioonides paljiski puutumata teema. On küll mõningaid selleteemalisi uuringuid, kuid mitte uurimusi, mis analüüsiks küsimust soolisest aspektist. Naistevastase vägivalda levikut puudutavate uurimuste põhjal teame, et partnerilt lähtuv vägivald on Soomes üsnagi levinud nähtus. Iga viies abielus või vabaabielus elav naine on kogenud oma praeguse partneri füüsilist või seksuaalset vägivalda või vägivallaga ähvardamist. Üks viiendik (22%) väljaspool partnersuhteid (abielu, vabaabielu) vägivalda kogenud naistest väitsid, et väärkohtleja oli praegune või endine kohtingupartner. Noorte (18-24-aastaste) naiste puhul on vägivalda kogemise oht suurem. (1)

Barter et al (2009) uurisid hiljuti partneripoolset väärkohtlemist ja vägivalda teismeliste lähisuhetes Ühendkuningriigis. Uurimistulemustest selgub, et nii poisid kui tüdrukud kogevad vägivalda sageli (joonis 1). Üks neljandik (25%) tüdrukutest väitsid, et on kogenud füüsilist vägivalda, iga kolmas tüdruk (31%) väitis, et on kogenud seksuaalset vägivalda ning ligi kaks kolmandikku (72%) psüühilist vägivalda. Poiste vägivallakogemused näitavad, et 18 % on kogenud füüsilist vägivalda, 16% seksuaalset vägivalda ning 51% psüühilist vägivalda.

Pilt muutub, kui analüüsime vägivalda tagajärgi (joonis 1). Siin on sooline lõhe täiesti ilmne: tüdrukute puhul on tegemist poistest märksa tugevama negatiivse mõjuga. Negatiivse mõjuna märgiti: hirmunud/kohkunud, vihane/pahane; endast väljas/õnnetu ja alandatud. Tüdrukute vastusteks olid üldjuhul hirmunud/kohkunud ning endast väljas/õnnetu.

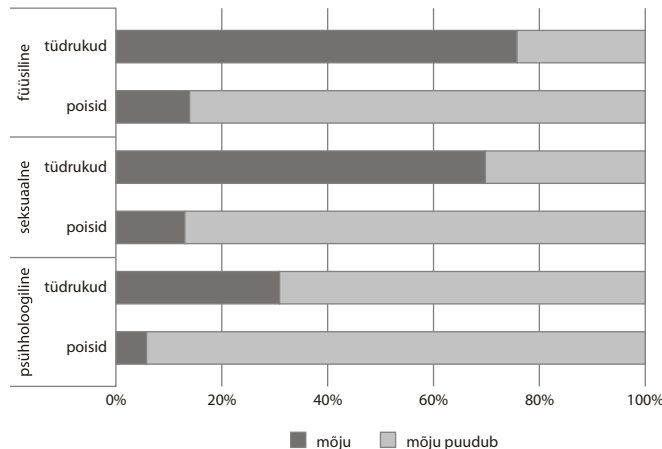
Barter et al (2009) väitsid, et kuna partnerist lähtuv vägivald on teismeliste lähisuhetes niivõrd levinud, siis

tuleks seda käsitleda olulise küsimusena, mis mõjutab laste heaolu. Selles projektis seab Naiste Kriisitelefoni koostöös kohalike partneritega eesmärgiks teadvustada probleemi olemasolu Soomes. Lähisuhte vägivald ei piirdu ainult täiskasvanud naistega, vägivald puutuvad lähisuhetes kokku ka tütarlapsed.

Meie sellekohased teadmised põhinevad Duluth'i mudelile (3), mis töötati välja 1980ndatel Duluth'is läbiviidud perevägivalda projektis Domestic Violence Intervention Project (DAIP). Ohvritele ja vägivallatsetele suunatud programmi kavandamise käigus töötas DAIP personal välja töövahendi väärkohtlemise kõige tavalisemate vormide kirjeldamiseks, mida tuntakse võimu ja kontrolli rattana.

Kirjeldatud ratas on kasulik töövahend mõistmaks partnerilt lähtuva vägivalda keerukat olemust. See hõlmab sageli füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalda erinevate vormide põimingut.

Erinevat liiki vägivalda mõju teistmeliste lähisuhetes

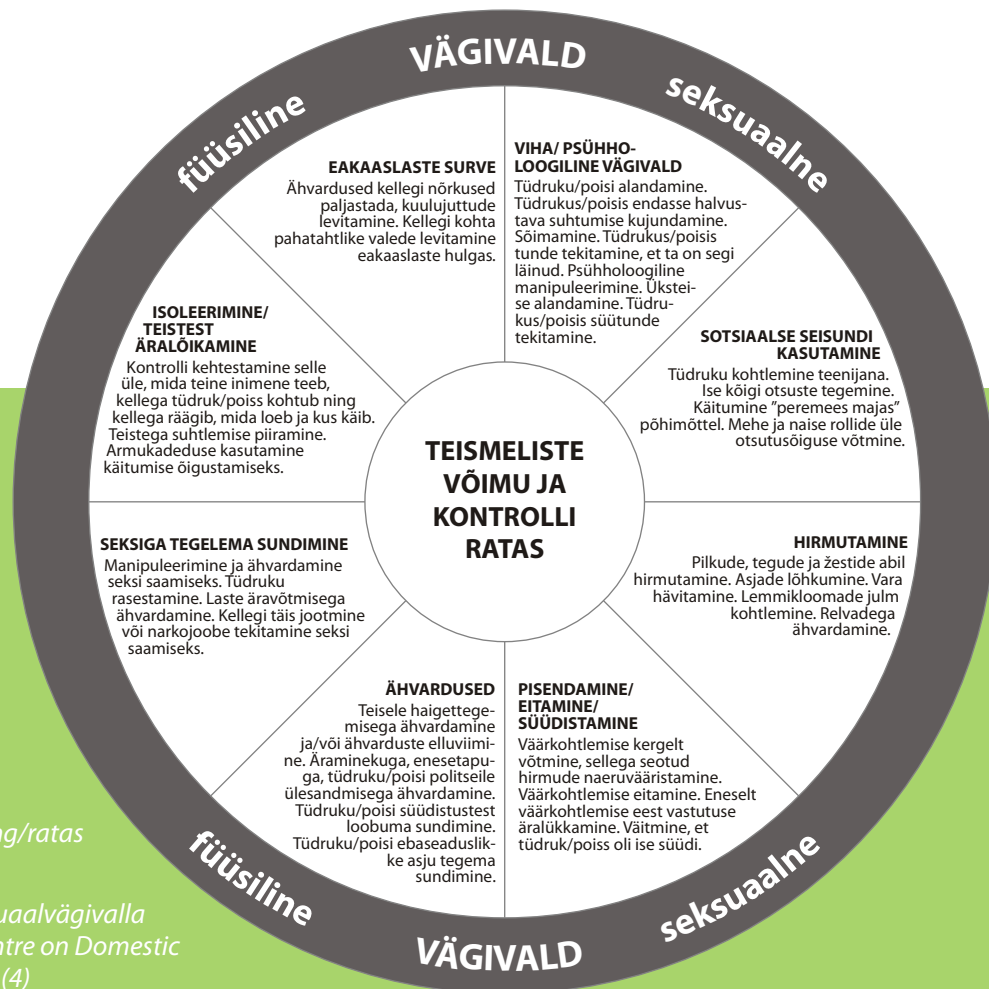

Joonis 1: Erinevat liiki vägivalda mõju teistmeliste lähisuhetes

Allikas: Barter et al 2009. Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships (2)

Joonis 2: Teismeliste võimu ja kontrolli ring/ratas

Allikas: Pere- ja Seksuaalvägivala Keskus, National Centre on Domestic and Sexual Violence (4)

Meie eesmärgid ja strateegiad

Soome kohalike tegevuste eesmärgiks on toetada tüdrukuid ning tegelda partneripoolse vägivalda ärahoidmisega lähisuhetes. Meie strateegiaks on tõsta tüdrukute abistamise ja teavitamise kaudu nende teadlikkust. Lisaks sellele korraldada seminare spetsialistidele ja teistele asjaosalistele. Nimetatud tegevuste kaudu loodame me aidata nii tüdrukutel kui täiskasvanutel vägivalda ära tunda ning anda neile vajalikke oskusi abi otsimiseks.

Kohalikud tegevused kavandati koos kohaliku töögrupiga ning need viis läbi Naiste Kriisitelefoni. Gruppi kuulusid Pirjo Pehkonen, Tiina Paananen ja Heidi Rosbäck-Mikkonen (Naiste Kriisitelefoni), Outi Pajala (Feministlik Ühendus Unioni), Kristiina Hannila (Tüdrukute Maja, Tyttöjen talo) ja Malin Gustavsson (Folkhälsan). Tüdrukute Majaga tehtav koostöö võimaldas meil tüdrukutega vestelda ning saada nende hinnangut väljatöötatavatele materjalidele. Oleme neile selle eest väga tänulikud.

22

Tütarlaste teadlikkuse tõstmisega seotud tegevused

Meie esimeseks sihtgrupiks olid 13-18-aastased tüdrukud. Meie sooviks oli töötada tüdrukute jaoks välja materjal, mis käsitleks nende seksuaalse puutumatuse ja kehaga seotud õigusi, häid ning üksteist austavaid suhteid, vägivalda märke ja lähisuhtevägivalda dünaamikat, abi- ja nõustamisvõimalusi ning inimese ja teda puudutava info turvalisust internetis.

Meie algne mõte oli keskenduda üksnes teismeliste lähisuhetele. Projekti käigus sai meile aga selgeks, et peame tähelepanu pöörama ka internetivägivalda vormidele. Noored veedavad palju aega internetis ning kohtuvad seal uute inimestega. Soome Kommunikatsiooniameti andmete järgi on 96 protsendil 15-24-aastastest noortest kodus internetiühendus. Ligi 90% kasutavad internetti vabal ajal teistega suhtlemiseks ja kommunikeerumiseks (6).

Internetisuhtluse ja uute tutvavate saamise keskkonna arenedes, on arenenud ka selle väärkasutuse võimalused. Uus tehnoloogia on tekitanud ka uued vägivalda, kontrolli ja seksuaalse väärkohtlemise vormid. Üheks neist on tavaliselt märksa vanema isiku poolt lapsega sihiteadlik sõprussuhte ja emotsionaalse sideme loomine lapse edasise seksuaalse väärkohtlemise ettevalmistamiseks. Tegelik väärkohtlemine võib leida aset internetis, näiteks veebikaamerat kasutades. Mõned väärkohtlejad võivad internetis väita, et nad on ise lapsed ning siis teha ettevalmistusi lapsega isiklikuks kokkusaamiseks. Nagu

selgus Ühendkuningriigis tehtud uurimusest, mõjutab uus tehnoloogia ka teismeliste lähisuhtevägivalda. Uurimuses väitsid tüdrukud, et interneti kasutatakse kontrolli teostamise vahendina. (7)

Nimetatud põhjustel otsustasime me mõningal määral käsitleda ka internetisuhtluse turvalisust ning tüdrukutele mõeldud tegevuste kaudu saada ise teadlikumaks interneti mõjust. Projekti alguses oli meil kavas koostada ning välja anda materjal Soome mõlemas ametlikus keeles ning levitada trükitud materjali kohtades, kus tüdrukud võiksid need kätte saada (koolides, noortekeskustes jne). Kui aga kohalik grupp tööle hakkas, jõudsime me üsna pea järeldusele, et parim koht ning kõige vähemkulukas viis tüdrukute ning noorte naisteni jõudmiseks on tänapäeval internet. Siis otsustasime me valmistada samasisulise veebilehe ning trükkida infolehti veebiaadressiga ning jagada neid koolides, noortekeskustes ja mujal.

Spetsialistide teadlikkuse tõstmine

Meie teiseks teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevuseks oli organiseerida seminar spetsialistidele ning laiemale avalikkusele, kellele projekti käigus loodud teadmisi levitati. Kutsusime ka külalisesinejaid (uurijaid ja spetsialiste, kes noortega internetis suhtlevad) teadmiste jagamiseks vägivalda ning e-teenuste kohta.

Peale Daphne projekti sai Naiste Kriisitelefoni rahalist tuge ka Justiitsministeeriumilt, et teavitada tüdrukuid uue veebilehe olemasolust. Veebileht käivitus ning teavituskampaania algas seminari ajal. Kampaania paigutati "Irc-galeriisse" (8), mis on Soome noorte jaoks kõige populaarseim sotsiaalmeedia kanal. Seminarile kutsuti ka ajakirjanduse esindajaid ning selle kohta avaldati pressiteade.

Kuna need tegevused oli kavas läbi viia pärast käesoleva ülevaate valmimist, ei saanud me kõiki teavitustöö tulemusi siin kajastada. Me loodame saada avalikkuse tähelepanu ning edendada lähisuhtevägivallaga seotud diskussioone soolisest aspektist lähtudes.

Kaks näidet Soomest e-noorsootöö kohta

Projekti elluviimise käigus kohtusime me paljude erinevate teenusepakkujatega, kes noortega veebikeskkonnas juba tegelevad. Me tutvustame põgusalt kahte organisatsiooni, kes on sellise tegevuse oma ülesandeks võtnud ning uued meetodid noorte abistamiseks välja töötanud. Üks neist on Netari.fi –

projekt, mida koordineerib Helsingi linna Noorsootöö Osakond ning teine eriülesannetega politseiüksus, mida nimetatakse virtuaalse kogukonna politseiks.

Netari.fi projekt käivitus 2004. aastal Helsingi lähipiirkonna omavalitsuste ühisprojektina. Netari.fi kirjeldab oma tegevusi järgmiselt: Netari.fi projekti eesmärgiks on arendada e-noorsootööd ning töötada välja hästitoimiv mudel ja tegutsemiskultuur online keskkonnas tehtavaks tööks noortega. Erinevate spetsialistidega tehtava koostöö kaudu püüab projekt vähendada vanust, millest alates noored saavad leida ja kasutada neile vajalikke sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid. Me kavatseme Netari kaudu tuua teenused noorte seas populaarsetesse veebikeskkondadesse.” (9) 2007. aastaks olid tulemused sedavõrd edukad, et haridusministeerium otsustas anda Helsingi linnale toetust, et see saaks projekti laiendada üle terve Soome. Praeguseks on osalise ajaga internetipõhisesse töösse kaasatud 24 omavalitsuse noorsootöötajad. Netari.fi kaudu saavad noored võtta ühendust sotsiaaltöötajatega, meditsiinitöötajatega ning politseiga.

24

Teiseks näiteks on suhteliselt uus politseiüksus – virtuaalkogukonna politsei. Virtuaalsed tegevused (esimene politseiprofiil Irc-galeriis) said alguse 2008. aastal; virtuaalpolitsei rühm loodi 2010. aasta alguses. Praegu saab internetis pöörduda politsenike – kahe mees- ja ühe naispolitseiniku poole. Virtuaalse politseitöö eesmärgiks on pakkuda uutmoodi võimalust politsei poole pöördumiseks ning õigusrikkumiste ärahoidmiseks. Kui politseitöötajad on noortega samadel veebilehtedel, tekitab see turvatunde, mis on analoogne politsei patrulleerimisega tänavatel. Sotsiaalmeedia erinevatel saitidel ülespandud politseiinfot kasutatakse ka seaduste tutvustamiseks ning noortelt info hankimiseks (nt kas nad teavad midagi mehest, kes püüab kohalikus kaubanduskeskuses tüdrukutelt seksi osta).

Jutta Antikainen, virtuaalse kogukonna politseirühma vanemkonstaabel märgib, et nende kogemuse põhjal on noortel inimestel oma muredest ja probleemidest kergem rääkida internetis. Noored inimesed ei lahuta internetti ja “reaalset maailma” ning diskussiooni ning asja uurimist saab vajadusel pärast näost-näku jätkata. (10) 2010. aasta maikuu teatas politsei, et nende poole pöördutakse rohkem, eriti selliste tundlike teemade osas nagu seksuaalkuriteod. Sotsiaalmeedias politseini jõudvad juhtumid saab jagada kaheks. Esimesse rühma kuuluvad seksuaalse ahistamise juhtumid, mis on paaril viimasel päeval internetis toimunud. Teine rühm puudutab “reaalmaailmas” aset leidnud kuritegusid, mis on toime pandud aastate eest, kuid millest nende ohver pole julgenud kellelegi rääkida. On olnud laste väärkohtlemise, vägistamise ja laste räigete kuritarvituste juhtumeid. (11) Virtuaalpolitsei töö tundub olevat hea moodus seksuaalkuritegudest teatamise julgustamiseks.

Omandatud õppetunnid

Projekti käigus sai meile selgeks, kui oluline on teha tööd internetikeskkonnas ning olla seal, kus noored oma vaba aega veedavad. Samuti tundub, et veebiteenuseid kasutatakse "traditsiooniliste" teenustega võrreldes julgemini.

Noore põlvkonna vanuse kasvades saab neile harjumuseks internetipõhine suhtlemine ning tõenäoliselt hakkavad nad virtuaalseid teenuseid kasutama tänastest täiskasvanutest rohkem. Kriisitefonidest võivad saada jututoad või muud veebipõhised suhtluskanalid. Seetõttu on meil, teenuste pakkujail, oluline ära õppida internetiteenuste pakkumine jõudmaks nende inimesteni, kes on harjunud otsima infot, toetust ja abi veebist, tulevikus ilmselt rohkemgi kui tänasel päeval.

Viited

- (1) Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Jorma & Sirén, Reino. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Euroopan Kriminaalipoliitiikan Instituutti (HEUNI). Publication Series No. 51. Helsinki.
- (2) Barter, Christine & McCrory, Melanie & Berridge, David & Evans, Kathy. 2009. Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships. http://www.nspcc.org.uk/Inform/research/findings/partner_exploitation_and_violence_report_wd_f70129.pdf; Downloaded 6.7.2010.
- (3) <http://www.theduluthmodel.org/wheelgallery.php>; Downloaded 6.7.2010.
- (4) <http://www.theduluthmodel.org/>; Downloaded 6.7.2010
- (5) [http://www.ficora.fi/attachments/suomiry/5myDfhVJ2/DOHA_n576318_v1_Tutkimusraportti_2009_Telepalveluiden_kayttotutkimus_\[Read-Only\].pdf](http://www.ficora.fi/attachments/suomiry/5myDfhVJ2/DOHA_n576318_v1_Tutkimusraportti_2009_Telepalveluiden_kayttotutkimus_[Read-Only].pdf); Downloaded 6.7.2010.
- (6) http://www.ficora.fi/attachments/suomiry/5lw6sCr9t/Viestintapalvelut_tutkimus_ikaryhmat.pdf; Downloaded 6.7.2010.
- (7) Barter, Christine & McCrory, Melanie & Berridge, David & Evans, Kathy. 2009. Partner exploitation

and violence in teenage intimate relationships.

http://www.nspcc.org.uk/Inform/research/findings/partner_exploitation_and_violence_report_wd70129.pdf; Downloaded 6.7.2010.

- (8) <http://irc-galleria.net/>; Downloaded 6.7.2010.
- (9) <http://www.netari.fi/web/guest/English>; Downloaded 6.7.2010.
- (10) <http://www.poliisi.fi/irc-galleria>. Downloaded 27.8.2010.
- (11) Jutta Antikainen. 5.5.2010.
- (12) <http://www.poliisi.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/pfbd/90210FD9C79A5861C225772D002B5680?opendocument>; Downloaded 6.7.2010.

Kreeka

Naisuurimuskeskus, parim praktika naistevastase vägivallaga võitlemisel

Naistevastase vägivallaga võitlemise eesmärgid

Naisuurimuskeskuses on meie peamiseks eesmärgiks muuta naistevastase vägivallaga võitlemise raamistikku Kreekas ning rahvusvaheliste võrgustike kaudu maailmas tervikuna. Me teeme tööd selle nimel, et luua uus õiguslik ja sotsiaalne raamistik, et näidata probleemi sellisena, nagu ta tegelikult on. Samuti tuua see poliitilistesse debattidesse, tehes koos teiste nais- ja feministlike organisatsioonidega lobitööd. Teavituskampaaniate kaudu keskendume me ohvrite õiguste kaitsmisele ning nende ligipääsu hõlbustamisele tugi-, kaitse- ja rehabilitatsiooniteenustele.

Me oleme veendunud, et naistevastase vägivalla praeguse olukorra muutmiseks on vaja mõista, analüüsida ning hinnata sotsiaalset raamistikku, milles taastoodetakse naiste ja meeste võimuset. Kajastame ja analüüsime viit peamist valdkonda:

- 1) **Perekond:** on nii sotsiaalsete kui sugudevaheliste suhete taastootmise peamine institutsioon. Perekond on koht, kus kujunevad välja isiksused ning kus leiavad aset sotsialiseerumisprotsessid. Perekonnas kujunevad soorollid. Me käitume suhetes nii, nagu tegid seda meie vanemad, kuigi me neid põhimõtteliselt ei aktsepteeri ning käitume teadlikult vastupidi nende soovidele ja nõuannetele.
- 2) **Kool:** on nii sotsiaalsete kui sugudevaheliste suhete taastootmise teine peamine institutsioon. Kuigi esimese astme hariduse andjate hulgas on arvulises ülekaalus naised, annab ajalugu, mis piirdub tuntud ajaloosündmuste kajastamisega, kus nii poliitikas kui militaar- ja finantssfääris domineerisid mehed ning kus toimus koolitüdrukute seksuaalne ahistamine, õpilastele sõnumi, et sooline segregatsiooni on loomulik asjade käik, mitte aga sotsiaalsete toimemehhanismide produkt.

Mõned aastad tagasi oli Kreeka üldsus šokeeritud Bulgaariast pärit koolitüdruku vägistamisest nelja

koolikaaslase poolt sellesama kooli tualetis, kus lapsed käisid. Kreeka väikelinnas toimunud sündmust kajastas meedia, kuna see hõlmas kahte vägivalda vormi, seksuaalset ja rassilist vägivalda. Järgnenud arutelude käigus selgus, et koolitüdrukute vastu toimepandav vägivald on igapäevane nähtus. Lisaks selgus, et teised ahistamist pealt nägevad lapsed salvestavad selliseid seksuaalse ahistamise juhtumeid oma mobiiltelefonidesse.

- 3) **Töökoht:** vägivald saab alguse seksuaalsest ahistamisest ning lõpeb seadusega kehtestatud pensionilemineku eaga (nooremate põlvkondade puhul tõstetakse naiste pensionilemineku iga meestega samale tasemele, mitte ei langetata meeste pensionilejäämise vanust.) Siin jäävad kaotajaks naised. Naisõpetajad, medõed, masinakirjutajad, naised-koristajad – see kõik tekitab ettekujutuse naistest kui kodutööde tegijaist, hooldajaist ja emadest. Tööde puhul, kus mõlemad sugupooled on arvuliselt suhteliselt ühtmoodi esindatud, muutub suhe naiste kahjuks nii pea, kui asi jõuab juhtumistasandile. Näiteks Kreeka Panga 21 tippjuhi hulgas on ainult üks naine; nüüd on aga esimest korda selle panga 80-aastase ajaloo jooksul panga asepresidendiks naine. Kommertspankade presidentide ja tippjuhtide hulgas pole ühtki naist.
- 4) **Uus perekond:** perekond jääb edaspidigi traditsiooniliseks perekonnaks, kui naistel ei kujune uut eneseteadlikkust ja enesemääratlust.
- 5) **Sõjavägi:** mehe kui naise suhtes ülemvõimu omava valitseja kuvandi loomise täiuslik mehhanism. See on institutsioon, kus sugude segregatsioon pole mitte üksnes varjatud, vaid ajaloo vältel ka jäigalt kinnistunud. Lisaks teadvustatud indoktrinatsioonile kehastab armee tänagi naiste teadlikku allutamist autoriteedist lähtuvalle jõule. Kreekas on isikkoosseisule mõeldud sõjaväerajatised üles ehitatud laagrite kujul. Laagrite ümbruses on ette nähtud lõbumajad ja see idee on ka ellu viidud. Kreekas kehtiva prostitutsiooniseaduse kohaselt on kohalikel omavalitsustel õigus lubada lõbumajade tegutsemist kohalike vajaduste rahuldamiseks. On täiesti selge, et sealsete naistega seksuaalsuhetesse astuvad noored mehed harjuvad armeeteenistuse ajal psühholoogiliselt niisuguse seksuaalelu ja käitumisega ning kujunenud harjumused võetakse hiljem tsiviilellu kaasa.

Strateegiad

Meie peamiseks strateegiaks naistevastase vägivallaga võitlemisel on teha ettepanekuid poliitikakujundajale meeste ülemvõimu ja domineerimise kaotamiseks. Samal ajal on meie eesmärgiks toetada ka naiste vastavaid püüdlusi.

Allpool esitame standardid ja poliitilised ettepanekud, mida tuleks probleemi lahendamisel arvesse võtta:

- 1) **Probleemi teadvustamine:** selleks, et probleemi lahendada, peab tunnistama probleemi olemasolu. Meie, naised, peame üksteist usaldama ja üksteisega rääkima. Kui me üksteisega räägime, siis me räägime ka vägivallast ning me mõistame, et õnnetud pole mitte ainult üksikud naised, vaid õnnetuid on palju, kuna terves meie ühiskonnas teostavad ühe sugupoole esindajad ülemvõimu teise sugupoole üle.
- 2) **Kaitseme ruumi, kus pole vägivalda:** nägemaks praegustest kannatustest kaugemale, peame põgenema kohast, kus leiab aset väärkohtlemine ja vägivald.
- 3) **Naiste organiseerumine:** üksinda ei suuda me meestepoolsest rõhumisest lahti saada. Oma saatuse muutmiseks peavad naised organiseeruma.
- 4) **Vägivalda taastootva sotsiaalse konteksti muutmine:** selleks peame meie, naised, tunnistama, et oleme teatud sotsiaalsete tingimuste produkt, mitte lihtsalt ühe bioloogilise soo esindajad. Me peame ennast nägema sotsiaalses kontekstis. Selle tunnistamine, et meie sugu on nii bioloogiliselt määratletud kui sotsiaalselt kujundatud annab meile nii ideoloogilised kui poliitilised relvad võitlemaks selle nimelt, et sugudevaheline võimujaotus muutuks. Samal ajal kohustab see meid omaks võtma tõsiasja, et kui meie, naised, oleme rõhutud, siis puudutab rõhuline laiemalt teisi sotsiaalseid grappe. Meie võitluse eeltingimuseks on arusaam, et rõhuline ei kao, kui me selle kõigile vormidele kõigi asjaosaliste nimel vastu ei seisa. Kahe sugupoole ebavõrdset võimusuhet säilitava olukorra muutmiseks peame me mõistma ning lahti saama ühiskonnas eksisteerivast ebavõrdsusest tervikuna. Ei saa võidelda ainult ühe rõhumise vormi vastu, mille alla kannatate üksnes teie ise. See pole üksnes moraalne, vaid ka poliitiline küsimus.

Veel üheks oluliseks sõnumiks poliitikutele ning strateegiaks, mis aitab vägivallaga koheselt tegelda, on järjepidevalt nõuda ja näidata, mida peab riik vägivalda kaotamiseks tegema.

Siinkohal peame me viitama perevägivallaga võitlemise seadusele nr 3500/23-10-2006, mille tõhususest

me Kreekas rääkida ei saa. Seaduse sõnastus on otsene ja selge: mittetunnustamise küsimus puudutab vabaabielu partnereid. Nimetatud õigusakt tegeleb ohvrite ja väärkohtlejatega justkui mõlemad vastutaksid vägivallaakti eest ning neil soovitatakse tegelda asjaga perekonnas, st eesmärgiks on perekonda igal tingimusel säilitada.

Meie senised õppetunnid

Negatiivne praktika

Ülaltoodust sai meile selgeks, et

- Pere-/koduvägivallaga tegelemise jätmine kohtu politsei ja kohtu hooleks ei kahanda vägivallajuhtumite arvu; otse vastupidi: vägivallajuhtumite arv on kasvanud.
- Politsei ja kohtunikud, kes peavad hoolega kinni seaduse vaimust, mille eesmärgiks on perekonda iga hinna eest säilitada, toimivad perenõustajatena, mitte aga riigiasutustena, kes on kutsutud kaitsma ohvreid ning tegelema väärkohtlejatega kui isikutega, kes panevad teise inimese suhtes toime vägivallaakte. Lisaks rakendatakse sama kohtlemist kõigi inimeste suhtes, kes avalikus kohas sel moel käituvad. Kui üks inimene virtutab teisele avalikus kohas vastu kõrvu, siis mõistetakse ta kindlasti hukka, juhul kui rünnaku objekt ründaja suhtes vastava avalduse teeb. Koduvägivalla puhul on aga olukord vastupidine, kus ründaja võib karistust vältida, kinnitades politseile või kohtunikule, et sellist asja enam ei juhtu.

Naiste juurdepääs kaitse- ja tugiteenustele

Lisaks uurisime me võimalusi, kuhu saab väärkoheldud/vägivalla alla kannatanud naine minna ning leidsime, et väärkoheldud naiste kriisitelefone, nõustamiskeskusi ja varjupaiku saab üles lugeda ühe käe sõrmedel. Nimetatud varjupaiku rahastab osaliselt riik või siis toetavad neid eraõiguslikud organisatsioonid, kes aga ei seo ennast kohustusega toetada varjupaiku lõpmatult.

See, mis meile selgeks sai, oli tõdemus, et pere-/koduvägivallaga tuleb tegelda neljast aspektist lähtudes:

- 1) Väärkoheldud/vägivalda kogenud naine tuleks väärkohtleja vastutusele võtmisel vabastada kohustusest iseennast kaitsta. Kehaliselt või füüsiliselt väärkoheldud naine peaks pöörduma ekspertide/spetsialistide poole abi saamiseks ning talle ei tohiks panna kohustust veenda politseinikke

ja prokuröri selles, et väärkohtlemine või vägivallaakt aset leidis. Väärkohtleja vastutusele võtmist peaks nõudma naiste tugiorganisatsioon ja seda kahel põhjusel: a) vägivallatseja vastutusele võtmise ülesande andmine sotsiaalasutusele tähendab koduvägivalla faktilist tunnistamist sotsiaalse küsimusena ning mitte lihtsalt kahe asjaosalise lahkkelina; b) kaitseb naist juhtudel, kus kaheldakse, kas naisepoolse ülesandmise ajendiks polnud egoistlikud motiivid, eriti juhtudel, kus vägivallaakti tulemusena ei jäänud kehale silmaga nähtavaid vägivalla jälgi.

- 2) Pere-/koduvägivalla ohvrite abistamiseks tuleks rajada keskused, kus on spetsiaalselt väljaõppinud personal, et kaitsta naisi kodu-/perevägivalla eest ulatuses, mil nad seda vajavad. Me usume, et üks keskus 10000 elaniku kohta oleks reaalne ja saavutatav eesmärk.
- 3) Kui meie ühiskonnana soovime tegelikkuses võidelda pere-/koduvägivallaga, siis peaksime me võitlema institutsioonidega ning neid taastootvate seadustega tervikuna. Näiteks ei saa samaaegselt tagada seadusega sõdurite ja lõbumajade suhtarvu sõjaväelaagrite ümbruses ning teisalt võidelda naiste väärkohtlemise ning nende kallal vägivalla tarvitamisega.
- 4) Rahastamine: naised kasvatavad lapsi ja teevad majapidamistöid isegi siis, kui nad käivad tööl. Nad teevad tasustamata tööd, mis on kasulik riigile, kuna sellega säästetakse sotsiaaltoetustele ja –hüvitistele minevaid ressursse. Me nõuame, et tasustamata töö suurus arvutatakse välja ning väike osa sellest tagastatakse naistele, toetades väärkoheldud naisi ja nendega tegelevaid keskusi. Teostatav ja saavutatav eesmärk oleks kuskil 1% sisemajanduse kogutoodangust, millest minimaalne osa tuleks tagasi maksta naistele kõige selle eest, mida nad on juba panustanud ning mida nad kogu aeg panustavad. See on asi, mida me kaitseme.

Kreeka praeguste lävendistruktuuride ja nende juhtimise kriitika

25. jaanuarist 2007 jõustunud seadus 3500/23-10-2006 põlistab meeste vägivalda, mitte ei sea eesmärgiks ohvrite psühholoogilist, meditsiinilist ja rahalist toetamist ning nende kaitsmist ja vastavate struktuuride loomist. Tahame juhtida tähelepanu sellele, et Kreekas ei ole ei pereküsimustega tegelevad kohtuid ega prokuröre, ei volinikke ega nõustajaid. Samuti ei pakuta kohtus psühholoogilist tuge ei ohvritele ega õigusrikkujatele.

Teenuste ja spetsialistide kättesaadavus sõltub riigi haiglatest ja psühhiaatriakliinikutest. Prokuröri ja politsei tegevus ei julgusta vägivalda ohvriks langenud naisi enda kaitseks seadust kasutama; seaduse rakendamine on praeguseks näidanud, et naistest vägivalda ohvrite kaitsmise asemel kaitseb see pigem patriarhaalseid struktuure. Seaduse kohaselt ei saa ohvritele anda rahalist tuge ilma valitsuse korralduseta.

Soolise võrdõiguslikkuse peasekretariaat toob oma veebilehel ära ligi 25 asutust ja tugistruktuuri vägivalda all kannatavate naiste toetamiseks, millest 7 on Ateenas ja üks teistes suuremates linnades. Ateenas pakuvad nad majutust – või vähemalt nii nad väidavad – samas kui teised tegelevad nõustamisega. Provintsid pakub enamik asutusi nõustamisteenust ning mõningad tegutsevad Euroopa programmide toel, mille tegevus aga finantside puudumisel lõpeb. Ainult 3-4 hostelit tegutsevad erainitiativil. Ja niisugust pilti näeme me riigis, kus elab 5,5 miljonit naist.

Riigi tasandil elluviidavate tegevuste lühikirjeldus

Pärast 2009. aasta lõpus uue valitsuse poolt uue Võrdõiguslikkuse Sekretariaadi loomist, mis nüüd tegutseb mitte enam Siseministeeriumi, vaid Justiitsministeeriumi haldusalas, asutati Võrdõiguslikkuse, Noorsootöö ja Inimõiguste Alaline Erikomisjon. 25. novembril 2009. aastal korraldas komisjon Kreeka Parlamendis istungi, kus Kreeka Naisuurimuskeskus ja veel viis organisatsiooni andsid ülevaate oma nägemusest naistevastase vägivallaga võitlemisel.

9. veebruaril 2009 organiseeris Võrdõiguslikkuse Peasekretariaat kohtumise justiitsministriga, kus enamik Kreeka nais- ja feministlike organisatsioone andsid kriitilise hinnangu olemasolevale olukorrale. 8. märtsil 2010. aastal korraldas Kreeka Parlament Avatud Uste Päeva, kus sõna said poliitikakujundajad kõikidest parteidest ning kus avanes võimalus kuulata naisorganisatsioonide ettepanekuid olukorra parandamiseks. Kanti ette ning levitati Võrdõiguslikkuse, Noorsootöö ja Inimõiguste Alalise Erikomisjoni aruannet, mis sisaldas järgmisi punkte:

- uurimuste läbiviimine ülikoolide ja Võrdõiguslikkuse Peasekretariaadi haldusalas tegutseva Võrdõiguslikkuse Uurimiskeskuse poolt;
- teadlikkuse tõstmine massimeedias läbiviidavate kampaaniate kaudu, et harida eriti noori ning teavitada avalikkust vägivallast, selle põhjustest ja tagajärgedest;
- koduvägivalla seaduse (seadus nr 3500/2006) parandused küsimuste osas, mis puudutavad vahendust

- ning ohvri kaitsmise meetmeid;
- pereküsimustega tegelevate kohtute loomine perevägivalla küsimuste kiireks lahendamiseks;
- rahaline ja moraalne kompensatsioon vägivalla ohvritele;
- ranged karistused alimentide mittemaksmise korral;
- 1983. aasta seaduse taaskehtestamine, kus naised säilitavad kohustuslikult oma perekonnanime ega võta abikaasa perekonnanime;
- üldine erisäte, mis hõlmab haridust, töölaseid suhteid, naiste positsiooni ja rolli nimetatud valdkondades võrdõiguslikkuse süvalaiendamiseks;
- erisätted, mille kohaselt kavatsetakse rajada Kreeka kõigis 9 prefektuuris nõustamiskeskused ning iga nõustamiskeskuse läheduses varjupaik, kus pakutakse õiguslast tuge, psühholoogilist abi ning turvakodu teenust;
- tervisekeskuse asutamine igas varjupaigas;
- ööpäevaringse kriisitelefoni sisseseadmine koostöös Sotsiaalse Solidaarsuse Üleriikliku Keskuse 3-numbrilise kriisitelefoni Vali 197

Ebakindel tulevik ja pakutavate teenuste (mitte)jätkusuutlikkus

Ülalkirjeldatud kavandatud ja väljakuulutatud riiklikke strateegiaid finantseeritaks riikliku strateegia (2007-2013) kaudu Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi rahadest ning Kreeka enda Majandus-, Konkurentsi- ja Laevandusministeeriumi fondidest. Kreeka praeguse poliitilise ja finantskriisi tõttu on Naisuurimuskeskus aga äärmiselt kriitiline ning ülimalt kahtlev selles, kas ülalkirjeldatud poliitikaid ellu viiakse. Kreeka riigi pankrotistumise, Rahvusvahelise Valuutafondi ja/või Euroopa finantspaketi rahaline toetus ja poliitiline sekkumine Kreeka majanduse toetamiseks mõjutavad sotsiaalteenuseid väga tugevalt.

Riigi finantse sotsiaalteenustele vähendatakse, mis tähendab, et varjupaigad ning vägivalla ohvritele mõeldud riiklikud tugiteenused ei saa olema poliitiliste otsuste tegijate prioriteediks.

Sama puudutab rahasid, mis peaks minema avalikkuse teavitamise kampaaniatele, haridussüsteemi

toetamisele, mille raames spetsiaalselt väljakoolitatud õpetajad valgustaksid õpilasi inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse osas. Lisaks ei finantseerita ka pereküsimustega tegelevate kohtute loomist ning finantsorganisatsioone, mis aitaksid kaasa ohvrite rehabilitatsioonile. Me jälgime selle raamistiku protsesse ja tegevusi tagamaks, et meetmeid rakendatakse ja lubadustest hoitakse kinni. Kui seda ei juhtu, siis oleme me valmis avalikult kuulutama, et poliitikakujundajail puudub poliitiline tahe naistevastase vägivallaga tegelemiseks.

L ä t i

Ventspils Kriisikeskus "Pasparne" ja Talsi Naiste ja Laste Kriisikeskus annavad ülevaate vägivalla all kannatavatele naistele mõeldud teenuste väljatöötamisest ning vägivalla ohvritega tegelevate spetsialistide koolitusprogrammist

Läti tegevuste eesmärgid

Vägivalla all kannatavate naiste rehabilitatsioon pole praegu mitte riigi, vaid pigem mittetulundusühenduste pärusmaa. "Vägivallavastase võitluse hästitoimiv poliitikaraamistik ühendab endas probleemi tunnistamist, ennetustööd ja rehabilitatsiooni. ... Koostöö poliitikaloomega tegelevate institutsioonide, ametialase koolituse ning üldise toetava keskkonna loojate ning kergesti kättesaadavate ja kvaliteetsete rehabilitatsiooniprogrammide vahel ... on Läti peamised väljakutsed, millega tuleb tegelda, et olemasolevat olukorda muuta. Vägivalla ennetamiseks tulevikus on vaja noortele suunatud eripoliitikaid." Need on põhijäreldused, milleni jõuti riigi ja Maailma Terviseorganisatsiooni rahastatud uurimuse "Vägivald ja tervis" tulemuste põhjal. (Putnina, A. A Report on the situation in Latvia, Riga, 2007).

1995. aastast sai alguse uus protsess, st vägivalla ohvrite, antud juhul siis naiste ja laste sotsiaalse ja õigusabi raamistiku loomine. Samal ajal loodi mittetulundusühenduste ja mõningate kohalike algatuste toel ka varjupaikade võrgustik. Vägivallaohvritest naistele pakuvad abi peamiselt Läti mittetulundusühendused.

Valitsus väidab, et vägivalla kaotamine on prioriteediks, kuid raha selleks ei ole. Kristaps Petermanis, Sotsiaalministeeriumi laste- ja perepoliitika osakonna asejuhataja kommenteerib seda valitsuse seisukohta alljärgnevalt:

"Naistevastase vägivalla kaotamine seisneb Lätis peamiselt koduvägivalla hukkamõistmises. Vägivallale tuleb läheneda integreeritult, rakendades ka laste õiguste kaitse poliitikat. Aastatel 2009-2011 peavad riigiasutused poliitikat ellu viima, rahasid selleks napib."

Inete lelite, Läti Naiste Koostöövõrgustiku esinaine kommenteerib asja nõnda:

"Läti riigiasutuste ja mittetulundusühenduste koostöö-alased jõupingutused on alates 1990ndatest olnud peamiselt rahastatud projektide kaudu, mille on kirjutanud ning rahastamiseks esitanud kodanikuühiskonna organisatsioonid. 2010. aasta – EL vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega võitlemise aasta – peakoordinaator Lätis peab soolise vägivaldaga võitlemist üheks prioriteetseks küsimuseks."

Valitsuse kinnijooksnud "koduvägivalla vähendamise programm" aastaiks 2008-2011 nägi ette "pakkuda koolitusala tuge koduvägivalla erinevate aspektide kohta spetsialistidele, kes töötavad õiguskaitseorganites, kuid ka kohtunikele, meditsiinitöötajatele, sotsiaaltöötajatele, õpetajatele, kriisikeskuste personalile ja mittetulundusühendustele." Kui programmi suudetakse ellu viia, siis saaks vähemalt 400 sotsiaaltöötajat ja üle 600 spetsialisti (perenõustajad, kriisikeskuste töötajad, kohtunikud, prokurörid jne) sellist koolitust riigi toel.

36

Sellises olukorras on just mittetulundusühendused seadunud oma eesmärgiks ohvrite toetamise ja rehabilitatsiooni. Üheks kõige efektiivsemaks vahendiks on osutunud tugigrupid. Selline töö ei saa aga olla süstemaatiline ilma erinevate spetsialistide kaasamiseta. Projekti tuumiktegevuseks on koolitusprogrammi väljatöötamine ja testimine. Programm on interdistsiplinaarne ning esimeseks taoliseks programmiks Lätis.

Koostööpartnerid

A) Vägivalla all kannatavate naiste tugigrupid

Tugigruppide tegevuse eesmärgiks on vägivaldakogemustest rääkimine. Mittetulundusühendused korraldavad regulaarselt tugi- ja koolitusüritusi naistele, kes on vägivalla all kannatanud või seisavad silmitsi sellise ohuga. Meie kogemus näitab, et grupi kooskäimise perioodi pikkuseks, pärast mida on märgata positiivseid muutusi, on sageli 9-24 tundi.

Sellistes gruppides arutatakse, kuidas vägivalda ära tunda ja muuta vägivalda suhtumist, samuti antakse informatsiooni abi saamise võimaluste kohta. Viiakse läbi rühmatöid, kus arutatakse vägivalla traumaatiliste tagajärgede ning turvatunde taastamise üle; samuti seda, kuidas süü- ja häbitundest edasi minna ja häid suhteid luua ning kuidas vastutust jagada.

Eelmainitud programm kestab 9 tundi (3 x 3 tundi), programmis osalevad tütarlapsed ja noored naised,

kellel pole lapsepõlvest positiivseid perekogemusi võtta, kes on kasvanud lastekodus või kasuperes. Valikuvõimalust seostatakse veendumusega, et positiivse partnerslussuhte eeltingimuseks on positiivne kogemus lapsepõlvest ning et vägivalda kogemus loob eeldused vägivaldse suhte loomiseks.

Riskigrupiks on lastekodudes ja internaadides kasvanud noored naised. Sihtgrupi analüüsist selgub, et noortel naistel, kes on kasvanud lastekodus või viibinud pikalt internaadis ja kes on saanud abi kriisikeskustest, on väiksemad sotsiaalsed oskused, nad usaldavad vähem koostööd sotsiaalteenuste pakujatega ning nad ei suuda hästi lülituda positiivsetesse tegevustesse. Neil on madalam enesehinnang ning nad on agressiivsemad. Seetõttu ilmutavad nad ka suhtesse astumisel väiksemat kriitikameelt ning lubavad partneril vägivaldatseda, kui nad arvavad, et partner neist hoolib või on võimeline hoolima. Positiivsete kogemuste puudumine ning suhtes ettetulevad "ilusad hetked" loovad illusiooni, et vägivald kaob ise.

Programmid tuginevad feministlikule lähenemisele ning võrdõiguslikkuse printsiibile. Programmides kasutatakse nn Duluth mudelit, kus vägivaldase eest pannakse vastutus vägivaldasele ja ohvrile on ette nähtud õiguslane, sotsiaalne ja muud liiki abi ja toetus. Duluth'i mudel eeldab õiguskaitse süsteemi sekkumist ning avalike teenuste pakumist.

Naiste tugiprogrammil on kaks spetsiifilist alamprogrammi. Üks neist on suunatud noortele neidudele (vanuses 16-18-aastast või pisut nooremad/vanemad) ning selle eesmärgiks on selgitada, kuidas võrdseid suhteid kujundada. Teine alamprogramm on suunatud noortele naistele (vanuses 18-28 aastat või pisut nooremad/vanemad), kellel on vägivaldse suhte kogemus. Programmi eesmärgiks on suhtumise muutumine vägivaldakogemusse ning elukvaliteedi parandamine.

Kuidas olla sotsiaalselt aktiivne ning üles ehitada vägivaldavaba elu? Grupitöös aidatakse omandada toetuse küsimise ja pakumise oskusi, usaldusliku vestluse oskusi ning pakutakse võimalusi alustada protsessi, mille eesmärgiks on vägivalda ärahoidmine ja kaotamine. Seetõttu hoitakse ka rühmatöös kujunevad suhted alles, et tagada võrgustike jätkusuutlikkus. Väljatöötatud abiprogrammidega julgustatakse noori naisi olema sotsiaalselt aktiivne, õpetakse sotsiaalseid oskusi ning antakse teadmisi oma rahadega toimetulekuks ning tööga hakkamasaamiseks.

B) Interdistsiplinaarne koolitusprogramm vägivalda kogenud naistega tegelevatele spetsialistidele

Koolitusprogramm on esimene omataoline Lätis. Programmi eesmärgiks on teenusepakujate võrgustiku tugevdamine ning nende pädevuse tõstmine. Lisaks seab programm eesmärgiks suurendada

kriisikeskuste, sotsiaalteenuste ja muude abiorganisatsioonide professionaalsust. Lätis pole varemalt ühiseid ja litsenseeritud programme läbi viidud. Spetsialistid on selleks ise pidanud initsiatiivi üles näitama. Projekti partnerid Ventspils Kriisikeskus "Pasparne" ja Talsi Naiste ja Last Kriisikeskus töötasid välja, viisid ellu ja hankisid litsentsi esimesele 40-tunnisele koolitusprogrammile naistest vägivalda ohvritega tegelevatele spetsialistidele. Programm annab spetsialistidele teadmisi ja oskusi selleks, et nad suudaksid tegelda kõrgekvaliteedilise ennetustööga ning pakkuda vägivalda ohvritele rehabilitatsiooniteenust. Seejuures on tähtsad ka interdistsiplinaarsed ja asutustevahelised meeskonnad. Spetsialistide koolituse esimeseks sammuks on teadmiste andmine rahvusvaheliste deklaratsioonide kohta, mis käsitlevad naistevastast vägivalda inimõiguste rikkumisena.

Võrdsed õigused ei tähenda sooliselt neutraalset lähenemist. Programmi teoreetiliseks ja filosoofiliseks vundamendiks on feministlik lähenemine, tuginemine võrdsetele õigustele. Esiteks, vägivald on äärmuslik ning lubamatu võimu ja kontrolli teostamise vahend. Teiseks, vägivaldaakti eest vastutab teo toimepanija, mitte ohver. Kolmandaks, vägivaldale lõpu tegemine on asutuste, mitte ohvri ülesanne. Seda kõike peavad toetama vastavad õigusaktid.

Õppe-/koolitusprogramm sisaldab 9 moodulit ning toimub kahel tasandil: kontaktivõtt ja toetamine ning rehabilitatsioon. Kontaktivõtu ja toetamise tasand hõlmab ainult sotsiaaltöötajaid, psühholooge, psühhoterapeute ja teisi spetsialiste, kelle otseseks ülesandeks on tagada naistele turvaline keskkond ning pakkuda kvaliteetseid teenuseid. Rehabilitatsiooni tasand hõlmab sotsiaaltöö ja psühholoogia alal täielikult koolitatud spetsialiste, kes on võimelised rehabiliteerima ja reintegreerima naistest vägivaldaohvreid.

Lisaks on programmide eesmärgiks võimaldada spetsialistidel vägivaldaohu ära tunda ning seda vähendada, anda naistele teadmisi vägivaldaolukordade äratundmiseks, oskusi hakkamasaamiseks ning enda ja oma laste eest seismiseks. Spetsialistid ei pea kõikides protsessides kaasatud olema. Vajalik on anda baasteadmised ning oskused, mis aitavad neil oma ülesandeid vägivalda all kannatavate naistega töötamisel täita.

Kontaktivõtu- ja tugiprotsesside etapid:

- 1) ilmutada avatust ja tunnistada vägivaldaakti toimumist;
- 2) motiveerida ohvreid abi vastu võtma ning spetsialistidega koostööd tegema;

- 3) murda välja vägivalda ringist ning luua turvaline keskkond;
- 4) rehabiliteerida ohvreid traumaatiliste sümptomite vähendamiseks;
- 5) arendada võimet vältida ebaturvalisi olukordi ning säilitada selline võime ohuolukordades;
- 6) toetada naisi, kes kannatavad/on kannatanud vägivalda all, ka pärast rehabilitatsiooni.

Kuna erinevad spetsialistid saavad vägivalda kannatavate naistega tegelemisel täita erinevaid ülesandeid, siis võib nende kontakt ohvritega jätkuda toetuse ja abi pakkumise erinevates etappides. Näiteks peavad spetsialistid olema kaasatud esimeses ja teises etapis, kuid ohvri motivatsioon võib tähendada, et sotsiaaltöötaja võtab uurija asemel endale juhtumi haldamise ülesande. Ohver peab olukorda mõistma ning oskama abivajadust kindlaks teha.

Multidistsiplinaarne meeskond on kõige tõhusam vahend vägivalda kogenud naiste toetamiseks.

Programm hõlmab 9 moodulit ning alljärgnevaid teemasid ja küsimusi:

- 1) vägivald kui inimõiguste rikkumine; vägivald kui sotsiaalne, psühholoogiline ja juriidiline probleem; põhjuste ja riskide kindlakstegemine;
- 2) vägivalda protsessi ja vägivalda vormide mõistmine; vägivald kui protsess (vägivalda kordumine). Võim ja kontroll ning vastukaaluks võrdsusel ja austusel põhinevad suhted;
- 3) vägivalda kogemise traumaatilised tagajärjed, sh vägivalda tajumine normaalsena, sotsiaalse ja emotsionaalse käitumise muutused, traumajärgse stressi sündroom ja kohanemishäired, abitus ja agressioon kui ohvri reageerimise viisid;
- 4) kontaktivõtt ohvriga, kriisi hindamine ning adekvaatse abi osutamine; ohvri motivatsioon vägivalda peatamiseks, abi vastuvõtmine, turvatunne;
- 5) intervjuude psühholoogilised aspektid ja meetodid, küsitlemine ja sekkumine, sh spetsialisti kompetentsus ja eetika;
- 6) rehabilitatsiooniprotsess erinevate spetsialistide seisukohast (sotsiaaltöötaja, psühholoog, jurist, arst); sotsiaalsete oskuste kasutamine, tugigruppide moodustamine, sotsiaalse käitumise arengud; vägivalda kordumise riski hindamine ning turvalise keskkonna loomine;
- 7) interdistsiplinaarsete meeskondade moodustamine rehabilitatsiooni tõhustamiseks;
- 8) interdistsiplinaarse meeskonna koostöö turvalise keskkonna loomisel ning sotsiaalse toe pakkumine

võrgustikutöö kaudu;

- 9) spetsialistide kompetentsuse säilitamine ja tõstmine, sh pidev kompetentsuse tõstmine, supervisioon ja läbipõlemise vältimine

Moodulid erinevad vastavalt sellele, mida spetsialist vajab. Nad sisaldavad arusaamise kujundamist protsessist ning baasoskuste andmist vägivalda kogenud naistega töötamiseks. Samas antakse aga kõikidele spetsialistidele teadmisi ühe või teise spetsialisti töö spetsiifikast. Kujundatakse arusaam tegevustest, võimalustest ja piirangutest, samas tutvustatakse, kuidas saab koos pakkuda tuge, abi ja viia ellu rehabilitatsiooniprotsessi.

Programmis on osalenud 20 esimest spetsialisti, kelle ohvrite aitamise oskused on kasvanud. Programmis osalenud esimese spetsialistide grupi puhul oli tegemist interdistsiplinaarse meeskonnaga, sinna kuulusid sotsiaaltöötajad, psühholoogid, sotsiaalaainete õpetajad, politsei, uurijad, prokurörid, arstid, õpetajad. Osalejaid oli nii riigi, kohaliku omavalitsuse kui mittetulundusühenduste tasandilt. Gruppi kuulus ka sotsiaalteenuste pakkujaid ja kriisikeskuste töötajaid.

Pärast 2-kuulist koolitust, loenguid, iseseisvat tööd ja eksameid said seitse spetsialisti tunnistuse, mis andis neile õiguse tegelda rehabilitatsiooniga; 12 spetsialisti said tunnistuse, mis sätestas õiguse toetada vägivalda all kannatavaid naisi.

Programmis osalenud spetsialistid tõid välja programmi kasutegurid. Nad märkisid muudatusi suhtumises vägivalda; lisaks mainisid nad erialast arengut ning multidistsiplinaarses meeskonnas töötamise oskusi. Osalejad tunnistasid, et koolitus mõjutab positiivselt spetsialistide ja asutustevahelist koostööd vägivallaohvrite toetamisel ja abistamisel, kuna omatakse paremat ettekujutust teiste spetsialistide kompetentsidest ja võimalustest. Rehabilitatsiooni psühholoogiliste ja juriidiliste aspektide tundmine on sotsiaaltöötajatele sama oluline kui psühholoogidele ja juristidele sotsiaaltöö tundmine. "Vägivallale saab lõpu teha ainult igakülgse koostöös," lausus üks sotsiaaltöötaja.

"Ma olen veendunud, et vägivallale saab lõpu teha siis, kui spetsialistid ning vägivalla all kannatavad naised hakkavad koostööd tegema." "Veendusin selles, et riigiasutused saavad vägivallale lõpu teha, kuid spetsialistid peavad teadlikult seadusi rakendama ning ohvri abistamisel aktiivsust üles näitama." Töö kliendiga on pikk ja raske." "Ohvreid on vägivalla toimumise järgselt raske kaitsta." Need on mõningad mõtteavaldused, millega koolituse järgselt välja tuldi.

Kõige suuremaks kasuteguriks hinnati seda, et omandati nii uusi teadmisi kui õpiti uusi mooduseid koostöö tegemiseks klientide abistamiseks. Seda seisukohta väljendati alljärgnevalt: "Ma olen veendunud." "Suudan tõhusamalt tegutseda." "Meie teenuste kvaliteet on paranenud."

Projekti eeldatav mõju valitsuse edasistele võimalustele naistevastase vägivalda vähendamisel

Vägivallaga võitlemine eeldab sotsiaalset aktiivsust. Noorte naiste tugigrupid näitasid, et oluline pole mitte üksnes vägivallale lõpu tegemine, vaid ka sotsiaalselt aktiivseks muutumine, enesehinnangu tõstmine ning turvatunde kujundamine.

Niisugust kõrgelt hinnatud programmi saavad kasutada ka teised soolise võrdõiguslikkuse edendamist ning naiste elukvaliteedi parandamist eesmärgiks seadvad naisorganisatsioonid. Me loodame, et saame programmi tulemusi levitada ka teistele aktiivsetele ning teemast huvitatud inimestele.

Järgmiseks sammuks on vägivaldkogemusega naistele suunatud teenuste kvaliteedi tõstmine. Esimene koolitatud spetsialistide grupp on hakanud uusi teadmisi ja oskusi oma töös kasutama ning on oluline on see, et protsess jätkuks.

Meie, Ventspilsi Kriisikeskus "Pasparne" ja Talsi Naiste ja Laste Kriisikeskuse esindajad, saame levitada infot vägivalda kogeivate naistega tegelevatele spetsialistidele ning samuti ka asutustele ja poliitikutele, kes langetavad personali koolitamist puudutavaid otsuseid. Valitsuse, kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste esindajaile oleks vaja korraldada kõrgetasemeline konverents.

Leedu

Naiste Teabekeskus, projekti "X põlvkonda vägivallast vabade suheteni" juhtpartner esitab kaks parima praktika näidet kõige haavatavatele naistele suunatud tugiteenustest Leedus

Esimene näide

42

2004. aastast alates on Naiste Teabekeskus pakkunud naistele töö, perekonnaõiguse ja koduvägivalla alast tasuta nõu. Paljud nõustamisele tulnud naised on kogenud soolist vägivalda. Niisugustele klientidele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Lisaks on nende juhtumid üldjuhul väga keerukad, mis nõuavad sageli kompleksseid ning mitmeid perekonnaõigust puudutavaid konsultatsioone. On vaja teada, et niisuguste naiste konsulteerimine nõuab mitmeid erioskusi: oskust aidata neil end avada ja oma elust rääkida, oskust suhelda ja pakkuda tuge, et naised suudaksid ise oma järgmiste sammude kohta otsuseid teha ning teada, kuidas vältida klientide probleemide enda ellu kaasavõtmist.

Mõte, et noored juuratudengid saavad anda naistele tasuta juriidilist nõu, pärineb Oslo Naiste Õigusabi Keskusest, JURK, Norra. Nimetatud organisatsioon, mis on juba aastate vältel naistele tasuta juriidilist nõu pakkunud ning kust on välja kasvanud mitmed Norra väljapaistvad juristid, tuli välja ideega anda oma kogemus edasi Naiste Teabekeskusele ning kohandada edukaks osutunud mudelit Leedu oludele. Parima kogemuse vahetus õigustas ennast täielikult ning me saame kindlalt väita, et tasuta õigusabi andmine Leedu naistele on muutunud parima praktika heaks näiteks.

Oleme saanud tasuta õigusabi pakkumisel häid tulemusi, kuna

- 1) klientide kogemused näitavad, et riigi poolt tasuta pakutav esmane õigusabi pole alati koheselt kättesaadav ega ka kvaliteetne. Lisaks ei koostata esmase õigusabi andmisel protseduurilisi dokumente ning teistkordset õigusabi pakutakse ainult väga harvadel juhtudel. Naiste Teabekeskus pakub tuge naistele, kes on üldjuhul sotsiaalselt, emotsionaalselt ning finantsiliselt haavatavad ning kes ei tunne oma õigusi. Nad saavad konsultatsioonideks ise kohale tulla või teises linnas elades oma küsimusi posti,

emaili või telefoni teel esitada. Konsultandid helistavad kliendile kokkulepitud ajal ise, nii et klientidel ei tule telefonikõnede eest maksta. Vägivalla ohvriks langenud naistele antakse infot selle kohta, kust nad saavad sotsiaalset ja psühholoogilist abi, kus on võimalik lühi- või pikaajaliselt varjupaigas viibida või kust nad saavad lastele raha taotleda. Oluline on see, et naistele ei anta mitte üksnes nõu, vaid vajadusel koostatakse ka protseduuridega seotud dokumendid. Igal konsultandil on personaalne identifitseerimisnumber; konsultandid omistavad igale konsultatsioonile ja kliendile koodi, mis tagab kliendi anonüümsuse. Konsultantsiooni käigus täidetakse iga kliendi kohta kaart, kust leiab kliendi isiklikud andmed, kirjelduse probleemi kohta, mille osas nõu anti ning loetelu dokumentidest, mida on vaja koostada. Kõik andmed säilitatakse ja salvestatakse; andmeid saab kasutada ainult konkreetne konsultant või vajadusel ka konsultantide tööd koordineeriv isik. Lisaks täidavad konsultandid ära elektroonilise registri konsultatsioonide kohta, kus märgitakse konsultatsiooni toimumise kuupäev, kas konsultatsiooni anti tööalastes või perekonnaseadust puudutavates küsimustes ning millal ja missuguses vormis vastus anti;

- 2) juuratundengid omandavad klientide õiguslase nõustamise kaudu praktilisi teadmisi seaduse tõlgendamise ja rakendamise kohta, tutvuvad erinevate juriidiliste probleemidega ning saavad teadlikuks soolise võrdõiguslikkuse küsimustest. Praktilised teadmised on tulevaste juristide puhul äärmiselt nõutud, kuna Leedu ülikoolides piiratakse juuratundengite puhul erinevate teoreetiliste teadmiste andmisega, vajaka jääb aga praktikast. Tudengid ja õigusabi andjad saavad teadlikuks naistevastase vägivalla ja naistega kaubitsemise temaatikast ning sellised teadmised aitavad neil kui juristidel kujundada arusaama ühiskonnas eksisteerivatest probleemidest. Nad saavad ka teadmisi ning rikastavad oma vabatahtliku tööga seotud kogemusi. Endised konsultandid koolitavad välja ja abistavad uusi konsultantideks värvatud inimesi. Varemalt pakkusid juriidilisi konsultatsiooni ainult naistundengid, kuid 2009. aasta sügisest tegutseb konsultandina ka üks soolise võrdõiguslikkuse küsimustest teadlik meesüliõpilane. Kliendid on tema konsultantsioonidega rahul, vaatamata meie eelnevatele kartustele, et võib-olla kliendid ise ei taha saada nõu mehelt. Konsultandid tegelevad ka konsultatsioone puudutava informatsiooni levitamisega ning osalevad aktiivselt erinevates sotsiaalsetes kampaaniates. Konsultatsiooni puudutav informatsioon on avalikkusele kättesaadav, kõige efektiivsemaks levikanaliks on aga suusõnalised soovitusel. Kui konsultantidel tuleb tegelda keerulisemate ja erandlikumate juhtumitega, siis koolitavad ja konsulteerivad neid kogenud juristid, advokaadid, kohtutäiturid jne.

Statistikat

2004. aastal anti naistele konsultatsioone 101 korral

2006. aastal anti naistele konsultatsioone 100 korral, 33 naistest olid vägivalda ohvrid

2008. aastal anti naistele konsultatsioone 108 korral, 32 naistest olid vägivalda ohvrid

2009. aastal anti naistele konsultatsioone 143 korral, 20 naistest olid vägivalda ohvrid

44

Me usume, et naistele antav tasuta õigusabi, samuti perekonnaseaduse ja tööseadustiku põhipunkte tutvustavad broshüürid on tõhusad vahendid naiste õiguste kaitsmisel. Konsultatsiooni pakutakse vabatahtlikkuse põhimõttel, Naiste Teabekeskus annab selleks aga tasuta ruumid, katab telefoni- ning meedias ja avalikus ruumis teavitamise kulud. Sihipäraselt ja tõhusalt funktsioneerival organisatsioonil ei peaks naistele tasuta õigusabi pakkumisel finantsprobleeme olema.

Lugu Saulest (23 aastane)

Saule abiellus rohkem kui aasta tagasi, abiellumise peamiseks põhjuseks oli Saule lapseootus. Pärast abiellumist elati mitu kuud ilusat elu, mõlemad kaasad olid õnnelikud. Majanduslanguse ja finantskriisi tulemusena Leedu kaotas mees aga töö. Pärast seda hakkas mees alkoholi tarvitama, jättis lapse täiesti unarusse; põhjuseks tõi ta rasked ajad ning selle, et ta vajab ise toetust. Saule mõistis üsna ruttu, et mees ei teinudki katset uut tööd leida. Olukord muutus väljakannatamatuks, kui mees muutus agressiivseks ning naist esimest korda lõi. Pere säilitamise huvides ei kutsunud Saule politseid. Tegemist oli kerge kehalise vigastusega, kuid südamesse jäänud haavad võtavad paranemiseks aega. Rünnakud, vägivaldne käitumine ja alkoholi kuritarvitamine muutusid väljakannatamatuks. Naine otsustas lahutada, kuigi mees teatas, et ta ei nõustu lahutusega.

Saule pöördus Naiste Teabekeskuse poole 2009. aasta detsembris. Meie organisatsioonist teavitas Saulet tema vanem vend, kuna tema tütarlaps oli Naiste Teabekeskusest vajalikku õigusabi saanud. Saule vajab mitmeid konsultatsioone. Esimese konsultatsiooni käigus anti talle informatsiooni erinevate lahutusvõimaluste ja lahuse lamise kohta, samuti selle kohta, kui suured on kohtukulud ning milline on protseduuride ajaline raamistik. Teise konsultatsiooni käigus anti talle informatsiooni lapsele ettenähtud alimentide kohta ning Laste

Alimentifondi kohta ning alimentide saamise kohta lapse isa töötuse korral. Naisele anti teavet vanemate vastutuse kohta laste rahalisel toetamisel, alimentide suuruse jne kohta. Kolmanda konsultatsiooni käigus päris Saule selle kohta, kas lahutus saab toimuda, kui ühte abikaasadest kohal pole, kuna tema abikaasal oli plaanis välismaale tööle minna. Seejärel valmistati ette lahutusprotseduurideks vajalikud dokumendid ning vormistati mõlema abikaasa nõusolek.

Saule viis dokumendid kohtusse 2010. aasta veebruaris ning kuu aja pärast lõpetati abielu abikaasade vastastikusel kokkuleppel. Mõlemad osapooled olid kohtu otsusega rahul, kuna nad mõlemad olid lahutusega nõus; kokku lepiti ka lapse toetuse osas.

Praegu tegeleb Saule rahulikult lapse ning oma elu kordaseadmisega. Ta on rahul, et endine abikaasa on pärast lahutust muutunud ning soovib lapsega suhelda. Kurb uudis on aga see, et lapsehoolduspuhkuselt naastes Saule vallandati, kuna tema tööandja läks pankrotti. Vaatamata muredele loodab aga Saule, et tema ja ta lapse tulevik on helge ning tema elus pole enam vägivalda. Ta loodab ka, et ka ta endisel abikaasal asjad sujuvad; viimane lubas küll välismaale tööle minna, kuid jäi siiski Leetu ja püüab tööd leida.

Teine näide

Munitsipaalasutus Vilniuse Ema ja Lapse Keskus (Mother and Child Pension) pakub tasuta majutust (kolmeks päevaks) ning lühiajalist sotsiaalhooldust (kuni kuueks kuuks) Vilniuse elanikele. Ema ja Lapse Keskusesse võivad koduvägivalla all kannatavad naised jääda kas mõneks päevaks või kuni pooleks aastaks, või vajadusel elada nii kaua, kuni nende situatsioon stabiliseerub. Keskusesse oodatakse mitte ainult koduvägivalda kogevasid naisi, vaid ka lastekodus kasvanud orbusid, kes ei tea, kuidas oma elu alustada, samuti endisi vange. Abi saavad siit ka inimkaubanduse ohvrid.

Vilniuse Ema ja Lapse Keskus on pakkunud eriteenuseid lastekodust tulnud tüdrukutele 2000. aastast alates. Nad moodustavad erigrupi oma erivajaduste ja eriprobleemidega. Lastekodud ei paku armastust, soojust ega õpetamist, kuidas iseseisvalt elada. Niisugused lapsed on vahetevahel kurvad, nad tunnevad, et neid ei mõisteta ning et nad on üksikud. Kasvatajate sagedane vaheldumine viib olukorrani, kus lapsel pole lähedast inimest. Lisaks on tüdrukutel/noortel naistel alljärgnevad probleemid:

- nad ei oska oma rahaga ringi käia;
- nende eluaseme probleemi (lapsed saavad lastekodusse jääda 18 aasta vanuseni) hakatakse lahendama

alles siis, kui lastekodu eestkosteperiood lõpeb;

- nende koduses elus vajaminevad oskused on kehvad, kuna lastekodu ja oma kodu ohutuspõhised on erinevad;
- varajased seksuaalsuhted viivad raseduseni varem kui kodus kasvanud laste puhul.

Noortel emadel puuduvad emaks olemise oskused, neil ei lasta oma lapsi kasvatada või nad viiakse elama sotsiaalteenuseid pakkuvatesse asutustesse.

Lastekodus kasvanud tüdrukud/noored naised alustavad oma iseseisvat elu sageli varem kui peres kasvanud lapsed. On oluline, et spetsialistid ja lastekodu töötajad aitaksid noori iseseisvaks eluks ette valmistada. Vanemliku hoolitsuseta kasvanud lastele on vaja õpetada elamis- ja töötamisoskusi, anda neile paremaid probleemilahendamise oskusi ning õpetada tervislikku elu elama. Lisaks on neil vaja arendada töömotivatsiooni, anda õiguslaseid alusteadmisi ning teavitada neid sotsiaalkindlustusest ja sotsiaaltoetustest. On vaja edendada tütarlaste haridust ning julgustada neid lõpetama põhikooli, mis on vajalik õpingute jätkamiseks kesk- või kutsekoolis ning tulevaseks tööeluks ettevalmistuseks.

Hariduse ja iseseisva elu toetamine on kõige olulisemad oma elu elamise ja stabiilsuse tegurid. Erilist rõhku tuleks panna praktilistele oskustele, mis on vajalikud selleks, et elada iseseisvat elu, tegelda oma seksuaalsuse ja seksuaaleluga. Toetamist vajavad haridus- ja kutsealane areng, suhtlemisoskused, vaba aja planeerimine ja huvidega tegelemine ning ettevalmistus pereeluks. Vilniuse Ema ja Lapse Keskus püüab kõigi ülalnimetatud ülesannetega hakkama saada ning kutsub kõiki teisi asutusi analoogselt toimima.

Vilniuse Ema ja Lapse Keskus kasutab tüdrukute/noorte naistega tegelemisel järgmisi meetodeid:

- praktiliste oskuste arendamine (nt nagu toiduvalmistamise õpetamine);
- sotsiaalsete oskuste andmine (koristamine, enda käsutuses oleva raha otstarbekas kasutamine);
- praktilised tegevused (nt maastikukujundus);
- seminarid (nt kutsenõustamine);
- diskussioonid, seminarid, temaatilised õhtupoolikud (nt seksuaalharidus);
- individuaalne nõustamine (sotsiaalne, psühholoogiline, kutsealane nõustamine);
- ennetusmeetmed (nt nagu suitsetamisest hoidumine);
- juhtumite analüüsid;

- individuaalsed konsultatsioonid;
- individuaalne ja rühmatöö;
- intervjuud ja konsultatsioonid kutsutud külalistega ning ekspertidega teistest asutustest ja organisatsioonidest;
- külaskäigud teistesse organisatsioonidesse (nagu tööhõive keskused).

Me usume, et selline tegevus on parima praktika näide ning see võib anda innovatiivseid ideid selle kohta, kuidas pakkuda uusi teenuseid noorele naistele, kes täisikka jõudmisel lastekodust lahkuvad.

Lugu Ingast (21 aastane)

Inga on orb, kes on lastekodus elanud 2. eluaastast alates. Lastekodust lahkumise järel läks ta põllumajanduskooli ning elas kooli ühiselamus. Seal kohtus Inga omavanuse noormehega ja jäi rasedaks. Kui õpetajad avastasid, et Inga on rase, palusid nad tal ühiselamust lahkuda, kuna teda peeti teistele noortele "halvaks" eeskujuks.

Inga langes depressiooni, ta ei teadnud, mida teha ning ta pöördus Vilniuse Ema ja Lapse Keskusesse nõu saamiseks. Inga olukorra tegi hullemaks tulevase lapse isa ootamatu vägivaldne surm. Inga kavatses koolist ära tulla ning üürida elamispinna; seda ei võimaldanud aga tema väike sissetulek. Inga lastekodust lahkumise toetus oli kulunud majapidamistarvete ostmiseks ning tema 5-kuuline rasedus oli takistuseks töö saamisel.

Keskuse sotsiaaltöötajad võtsid ühendust põllumajanduskooli sotsiaaltöötajatega ja pedagoogidega Inga olukorra hindamiseks. Põllumajanduskooli töötajad ilmutasid Inga suhtes skeptilisust ning olid veendunud, et raseduse tõttu ei saa Inga õppida ega teiste tüdrukutega koos elada. Inga palus abi, öeldes, et ta tahab õppida ning oma lapse ise üles kasvatada, kuna ta ei soovinud oma kogemusele tuginedes, et laps kasvaks lastekodus.

Keskus pakkus Ingale ajutist majutust. Keskuse töötajad suutsid veenda õpetajaid, et nad lubaksid Ingal õpinguid jätkata paindliku õpiajaga. Keskuse sotsiaaltöötajad töötasid koos Ingaga välja konkreetselt temale mõeldud toetusskeemi, mille eesmärgiks oli aidata Ingal omandada kulude-tulude planeerimise oskusi, õppida tema käsutuses olevate ressursside kasutamist ning ühitada õpinguid ja elumuutusi. Suurt tähelepanu pöördati Inga suhtlemisoskustele. Teda valmistati ette emaks saamiseks, talle räägiti väikelastest, nende vajadustest erinevatel kasvuetappidel ning naiste tervisest.

Lapse sünni järgselt otsustas Inga õpinguid jätkata, kui ta Keskuse teenuseid jätkuvalt kasutada saab. Inga püüdluste valguses vaadati Inga toetusskeem läbi ning tehti otsus aidata tal ühitada õpinguid ja pereelu. Praegu on Inga keskhariduse omandamisega lõpusirgel ja teeb eksameid. Eksamiperiood on stressirohke ja uueks väljakutseks nii Ingale endale kui sotsiaaltöötajaile. Sotsiaaltöötajad on vahendajaiks ning aitavad Ingal kokku panna kõik vajalikud dokumendid, et saada omavalitsuselt munitsipaalalupinda.

Niisugune toetusskeem on saanud võimalikuks tänu "Forward! Šeima ir darbas suderinami" projektile, mis tugineb kliendi probleemide ja nende lahenduste suhtes rakendatavale holistilisele lähenemisele. Projekt õpetas teenusepakkujaid nägema iga kliendi individuaalseid probleeme, tegema kindlaks konkreetseid takistusi ning kavandama teid takistuste ületamiseks erinevate spetsialistide koostöös.

Rootsi

Baltic Fem'i parim praktika noorte seksi puudutavate hoiakute ja uskumuste mõjutamisel

Eesmärgid/Taust

Meeste vägivald naiste vastu, prostitutsioon ja inimkaubandus kujutavad endast kompleksseid probleeme, mille juured peituvad soolises ebavõrdsuses. See, et mehed rakendavad naiste suhtes vägivalda, on tõsine ning laialt levinud probleem. See leiab aset kõikides vanuserühmades, sotsiaalsetes gruppides, töökohtadel ja kogukondades. Rünaku puhul on tegemist protsessiga, mis saab alguse meeste kontrollivast käitumisest. Seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil asetleidvast inimkaubandusest rääkimine, ilma et räägitaks prostitutsioonist, on mõttetu; samuti on mõttetu arutleda prostitutsiooni üle, ilma et arutletakse naistevastase vägivalda ning soolise võrdõiguslikkuse üle.

Kui poleks mehi, kes usuvad, et naiste ja laste kui kaupade ostmise naudingu saamise eesmärgil on nende loomulik õigus, siis poleks meil prostitutsiooni ja seksuaalset ekspluateerimist. Rootsi on kõikjal ja pidevalt maailmas toimuva naiste ja lastega seksi eesmärgil küünilise kaubitsemise siht- ja lähteriigiks.

Rootsi valitsuse dokumendis "Prostitutsiooni ja seksikaubandusega võitlemise tegevuskava"¹ väidetakse, et seksi eesmärgil asetleidva inimkaubanduse peamiseks liikumapanevaks jõuks on nõudlus, st need inimesed, ülekaalukalt mehed, kes seksi ostavad. Seksuaalteenuste ostmise ennetamiseks ja vähendamiseks nii Rootsis kui välismaal on vaja korraldada hoiakute muutmiseks läbiviidavaid teavituskampaaniaid ning koolitusi. Hoiakud ja väärtused kujunevad varakult, seetõttu on eriti oluline tegelda laste ja noorukitega.

Seksuaalkuritegude Komisjoni (Ju 2004:l) märgukirjast selgub, et noorukitel on ebapiisavad teadmised ja väärarusaamad seksuaalsusest ja seksuaalelust, sugudevaheliste suhete ja soolise võrdõiguslikkuse

¹Valitsuse teatis 2007/08:167

küsimustest. Noorte inimeste teadmatus on muuhulgas viinud selleni, et paljusid kuritegusid ei anta kunagi üles, kuna ohver ei tea, et seda, mida ta läbi elas, peetakse õiguslikus mõttes kriminaalkuriteoks. Teadmiste puuduse tulemuseks on arvukad kuriteod, mis pannakse toime, ilma et õigusrikkuja teaks, et ta pani toime kriminaalkuriteo.

Tundub, et paljud noored ei tea, kuhu tõmmata piir aktsepteeritud seksi ja vägistamise vahele. Ning paljud – nii poisid kui tüdrukud – usuvad, et tüdrukud, kes on väljakutsuvalt riietatud, alkoholi tarbinud või seksuaalselt aktiivsed, on ise süüdi, kui neid vägistatakse. Niisugused ning teisedki seksi kohta omatavad eelarvamused ning ettekujutus, et kogu aeg peab olema korralik ja kättesaadav, kujundab noortel seoses seksuaaleluga madala enesehinnangu. Ja siis kasvab see ebakindlus üle küsimuseks, mis on lubatud seks ja mis on seksuaalne kuritarvitamine.

Uurimused on näidanud, et keskkooliõpilaste, nii poiste kui tüdrukute puhul, on tegemist selgelt väljakujunenud soolise käitumisega. Tüdrukutelt eeldatakse, et nad on vaiksed ja hoolitsevad, vastutustundlikud ja andekad; kusjuures poisid on lärmakad, jõulised, enesekindlad ning julgevad oma arvamuste eest seista. Samas ei pruugita olla teadlikud sellest, kuidas sellised sooga seotud uskumused käitumises kajastuvad. Mitmed ühes uurimuses² osalenud noored väitsid, et õpetajad kohtlevad koolis poisse ühtmoodi, kui samas osati tuua näiteid, kus see oli tegelikkuses teistmoodi.

Rootsi kohustusliku hariduse seaduse kohaselt peavad kõik lapsed käima algkoolis. Sajad tuhanded lapsed, noored ja täiskasvanud suhtlevad selles keskkonnas iga päev.

²Wisén 2007

Põhistrateegia

Rootsis on riigi tasandil õpetajate, huvijuhtide ja teiste jaoks välja töötatud mitmeid käsiraamatuid ja materjale tüdrukute ja poistega tegelemiseks. Koolitusi korraldatakse ka töötajatele, kes vastutavad koolis õpilaste arendamise, sotsiaalsete ja huvitegevuste eest. Koolidel on suur ning selge kohustus nimetatud küsimustega tegelda. See on kooli eesmärkide osaks (vt allpool).

Laste ja õpilaste kaitse seadus

1. aprillil 2006 jõustus uus seadus (2006:67), mis keelustab laste ja õpilaste diskrimineerimise ning muul moel alavääristava kohtlemise. Koolidel on kohustus näidata, kuidas nad tegelevad ebasoovitava käitumise ärahoidmisega.

Haridusseadus

Haridusseadus (1985:1100) toetab samuti nende küsimustega tegelemist:

”Kooli tegevused peavad olema kavandatud kooskõlas demokraatlike põhiväärtustega. Kõik kooli töötajad peavad austama iga inimesi sisemisi väärtusi ja meid ümbritsevat keskkonda. Eriti peaks kool oma tegevuses 1) edendama soolist võrdsuslikkust, 2) võitlema aktiivselt igasuguse alavääristava kohtlemise nagu kiusamine ja rassistliku käitumise vastu.”

Norrtäljes tegutseb kohalikul tasandil mitmeid võrgustikke, kes tegelevad selliste küsimustega nagu ühelt poolt naistevastane vägivald, teisalt aga võrdsed võimalused. On olemas erinevate asutuste ning vabaühenduste võrgustikke, kuid kahe grupi vahel on vähe teadlikkuse tõstmise alast ühistegevust.

2009. aasta kevadel oli Rootsis 89% 16-74-aastastest inimestest kodus internetiühendus. Kõige enam on internetikasutajaid 16-24-aastaste noorte hulgas, kus seda kasutavad praktiliselt kõik.³ Euroopa riikide võrdlusest ilmneb, et internetikasutajaid on kõige rohkem Põhjamaades.

2009. aasta kevadel oli Rootsis 89% 16-74-aastastest inimestest kodus internetiühendus. Kõige enam on internetikasutajaid 16-24-aastaste noorte hulgas, kus seda kasutavad praktiliselt kõik. Euroopa riikide

³T kasutus riigis 2009, Rootsi Statistikaamet (SCB)

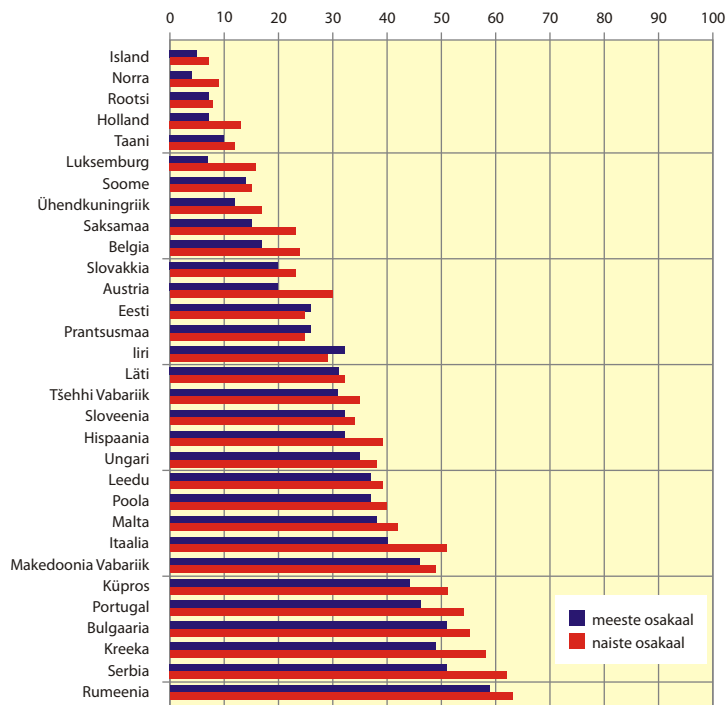
võrdlusest ilmneb, et internetikasutajaid on kõige rohkem Põhjamaades.

Üldiselt öeldes puudub Rootsi noortel kogemus, mida tähendab elu ilma interneti või mobiiltelefonideta. Lisaks koolile veedavad nad suure osa oma ajast erinevates sotsiaalsetes võrgustikes nagu Bebo, Facebook, Myspace ja LunarStorm. Samuti kasutavad nad sotsiaalsete võrgustike teenuseid nagu MSN, Twitter, Google Friend jne. Hiljuti läbi viidud internetikasutust käsitlevas uurimuses⁴ väitsid teismelised, et nad on tavaliselt 2 tundi päevas internetis. Umbes 80% sellest ajast on nad sotsiaalsetes võrgustikes.

Järelikult, selleks et muuta noorte inimeste hoiakuid ja arusaamu sugudevahelistest suhetest ning et

Joonis 3: 16-74-aastaste osakaal, kes pole kunagi interneti kasutanud soo ja riigi järgi, 2009

Allikas: Rootsi Statistikaamet

⁴RT Teismeliste ja sotsiaalsete võrgustike uurimus, juuni 2010, Roiworld ja OTX.

panna neid nägema seda, millist rolli need suhted etendavad võitluses meeste vägivallaga naiste vastu või laiemalt seksi eesmärgil toimuva inimkaubandusega, tuleb lisaks koolis tehtavale tööle kasutada ka uut meediat ja sotsiaalvõrgustikke. See tähendab, et tuleb ka ise internetis kohal olla.

Kohalike tegevuste lühikirjeldus

Rootsi kohalike tegevuste eesmärgiks on tõhustada keskkoolis tehtavat tööd ning anda teadmisi meetodite kohta, mida saab kasutada noorte hoiakute muutmiseks. Samuti tõsta teadlikkust naistevastasest, eriti noorte naiste ja tütarlaste vastu toimepandavast vägivallast.

Lühidalt öeldes anname me seminaride vormis teadmisi ja oskusi, tuginedes noorte inimeste endi hoiakutele ja arusaamadele seksi ja lähisuhtevägivalla kohta, millele järgneb interneti, sotsiaalmeedia ja blogi kaudu läbiviidav dialoog.

Meie esimeseks sihtrühmaks olid Norrtelje munitsipaalkooli Rodengymnasiet õpetajad ja õpilased. Õpilastele suunatud kolmeaastane programm nimetusega "Turvalisus ja heaolu" keskendus tulevaste spetsialistide nagu päästetöötajate, hooldustöötajate, tolliametnike, politsei ja kohtutöötajate ülikooliks ettevalmistusele. Kolme aasta vältel kohtusime kahe õpetaja ning kuue klassi õpilastega. Paljud õpilased olid varem tegelnud "Inimene ja kuritegevus" projektiga. Projekti raames integreeriti erinevaid valdkondi nagu sotsiaalteadus, seadusandluse tundmine, psühholoogia ning töökeskkond. Viidi läbi vägistamist puudutav juhtumianalüüs. Tegeldi rollimänguga, mille osadeks olid väärtegu, kohtuprotsess ning kohtuotsuse järgne periood, mille käigus tuli analüüsida olukorda erinevate inimeste, sh ohvri, õigusrikkuja ning spetsialistide aspektist ning jälgiti nende tegevusi, reageeringuid ning sekkumismeetodeid.

Kindlasti mõjutasid meie seminarid nii õpilasi endid kui kooli keskkonda. Seminaride ja töötubade käigus tegelesime kolme teemaga:

Kas tead, kuhu piir tõmmata? On aeg arutleda selle üle, mis on lubatud seks ning kust saab alguse seksuaalne kuritarvitamine. Seksi puhul on vaja kõigi osapoolte nõusolekut; see, mis juhtub, peab olema õige. Kogu aeg ja alati!

Küüniline äri või vaba ettevõtlus? Arutlemine seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil toimuva inimkaubanduse üle, ilma et mainitakse prostitutsiooni, on mõttetu; ning prostitutsioonist rääkimine, ilma et räägitaks meeste vägivallast naiste vastu ja soolisest võrdõiguslikkusest, on sama mõttetu.

Seksikuriteod internetis. Digitaalkaamerad, mobiilikaamerad ja veebikaamerad on loonud peaaegu kõigile võimaluse avaldada infot ja pilte internetis. Internet pakub inimesele suhtelist anonüümsust ning võimaldab teist inimest suhteliselt riskivabalt seksuaalselt ahistada.

Piiri-seadmise seminarile kutsusime lektoreid, kes olid tegelnud väärkoheldud naistega ning tüdrukuid keskusest, kus neid õpetatakse ennast kehtestama ja julgelt tundma. Ettekanded keskendusid tütarlaste vägistamisjuhtumitele või sellele, mis juhtus peale vägistamist õigusrikkuja ja tüdruku endaga; samuti sellele, kuidas sõbrad ja perekond asjasse suhtusid.

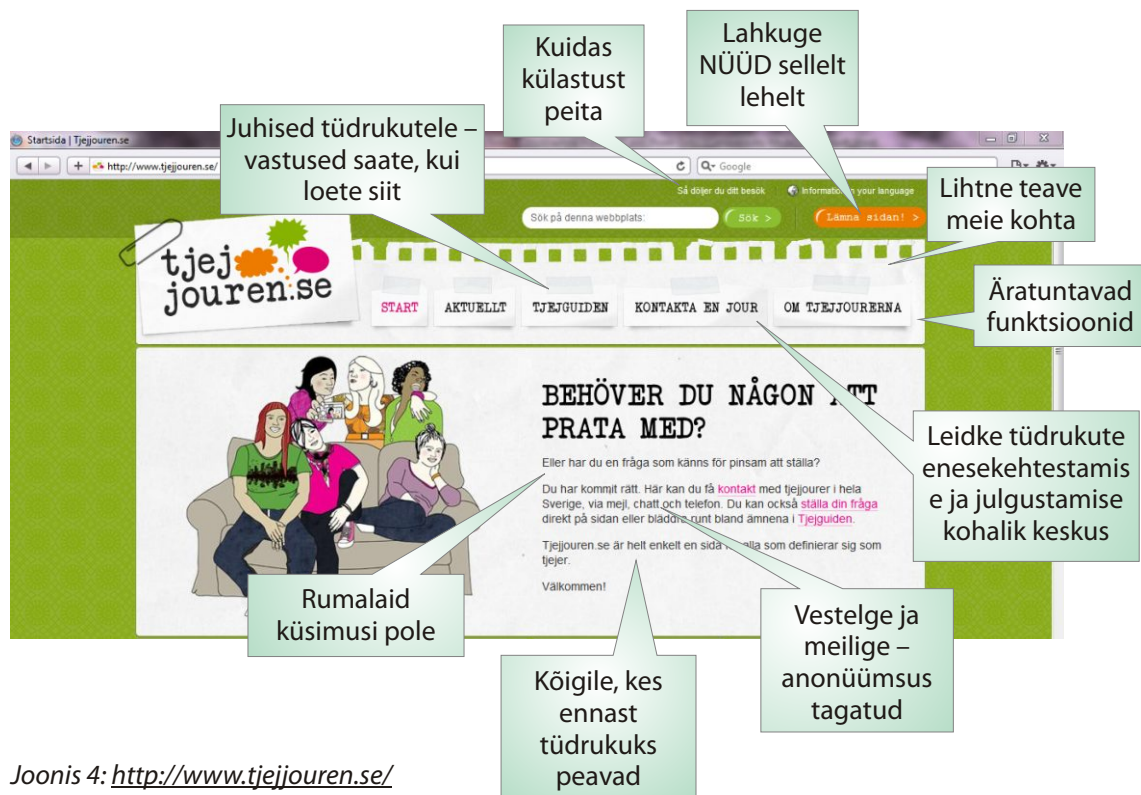
Teise teema puhul korraldasime seminari ja arutelusid, kus käsitlesime isiklikku vastutust, st vaatasime, kuidas noored suutsid teooriat ja praktikat ühitada. Samuti arutlesime pikalt riigitelevisioonis näidatud vägistamisjuhtumi üle, kus väike asula oli pööranud tütarlapse vastu, keda kohalik poiss oli vägistanud. Kuigi poiss mõisteti kohtus süüdi, jäid kohalikud elanikud poisi poolele. Kas selline asi võiks juhtuda ka Norrtäljes? Huvitav oli selle juures asjaolu, et pärast viimast seminari on asjad tublisti muutunud, kusjuures ollakse palju teadlikumad sellest, kuhu piirjoon tõmmata ning kuidas teadmiste puudumine soolise võrdõiguslikkuse kohta võib neid piire ähmastada.

Viimase teema puhul võtsime kõik õpilased ühte seminariruumi kokku ning kutsusime esinema internetiturvalisuse eksperdi. Õpetajate hinnangul oli see õpilaste jaoks kõige suuremat mõju omanud seminar. Kasutasime ka Rootsi Noorstöö Ameti tehtud filmi "Kohtume off-line".

Senised õppetunnid

Mis puudutab meie olemasolu internetis, et valgustada noori naistevastase vägivallaga võitlemise vajadusest, siis selles osas oleme me õppinud kõige rohkem. Me tegime oma blogi ning Facebook grupi, kuid me pole suutnud nende meediakanalite kaudu noorteni jõuda, kuna tegemist on erinevate vanusegruppide noortega. Meile on selgeks saanud ka see, et edukaks koostööks koolidega tuleb varakult plaane teha. Mida koolid tahaksid ning mida nad ootavad on teadmised mittetulundusühenduste ja meie tegevuse kohta. Samuti tahaksid nad saada abi samasuguste seminaride ja töötubade korraldamisel, mida me projekti raames läbi viisime. Ja seda me just teha kavatsemegi.

Veel üks asi, mis meile selgeks sai, oli see, et Rootsis on organisatsioone, kes seda hästi teevad ning kellel juba on noortega internetis head sidemed ja dialoog.

Joonis 4: <http://www.tjejjouren.se/>

BalticFem

Hantverkaregatan 18, 761 30 Norrtälje, Sweden

Tel +46 176 198 55 – www.balticfem.com – info@balticfem.com

Partnerite tegevus naistevastase vägivallaga võitlemisel

Rachel Eapen Paul, regionaalne programmidirektor, Lähis-Ida, Norra Kirikuabi (NCA) Kodanikuühiskonna ja inimõiguste programm – Amman & Lenie Persson, konsultant, MPA Strategy & Interaction.

56

Väljaande kokkuvõte keskendub sellele, kuidas projekti kuus partnerit rakendavad erinevates peatükkides käsitletud strateegiaid naistevastase vägivallaga võitlemisel. Nimetatud strateegiad arutati ühiselt läbi projektipartnerite kokkusaamistel. Tänu läbiviidud diskussioonidele said meile selgemaks erinevad kontekstid, milles organisatsioonid tegutsevad ning võimalused, mida nad kasutavad. Samuti mõistsime, millised takistused ja väljakutsed organisatsioonide ees seisavad. Nii need, mis on kõigile ühised, kui need, mis on igale kontekstile ja riigile ainuomased. Siin käsitletavad analüüsid ja ettepanekud põhinevad partnerite aruannetele, samuti diskussioonidele ning küsimustele, mida partnerite kokkusaamistel tõstatati.

Eesti partner, Eesti Naiste Varjupaikade Liit, on viiest siin käsitletud strateegiast kasutanud nelja. Nagu Eesti aruanne rõhutab, on naistevastase vägivallaga tegelemine Eesti riigi jaoks suhteliselt uus nähtus, mistõttu on oluline, et naistevastane vägivald tähelepanu alla võetaks ning et see seal ka püsiks. Juba fakt ise, et naiste varjupaikade arv riigis kasvab, viitab selgelt sellele, et partner püüab ühiskonna teadlikkust tõsta.

Organisatsioonisisene teadlikkuse tõstmine on noore organisatsiooni arengu jaoks äärmiselt oluline. Eesti Naiste Varjupaikade Liit, olles noor organisatsioon, on järjepidevalt rakendanud *organisatsioonisisese teadlikkuse tõstmise strateegiat*. Niisugused protsessid võivad aga tekitada ägeid sisemisi diskussioone ning liikmetevahelisi võimuvõitlusi, eriti õiguse osas asju juhtida ja kontrollida. Niisuguseid võitlusi võib olla raske ohjata ning nad võivad noore ning hapra organisatsiooni jaoks, kellel on vähe organisatsoorseid kogemusi, olla riskantsed. Eesti organisatsioon on niisuguste võitlustega kokku puutunud.

Jätkuvast võitlusest hoolimata on adekvaatse statistika kogumine tunnistanud vajalikuks ning sellise statistika kogumiseks tehtav töö on alanud.

Lisaks on organisatsioon tunnistanud vajadust suurema arvu teenuste järele ning rakendanud *teenuste*

väljaarendamise strateegiat järjest arvukamates kriisikeskustes. On välja töötatud ning läbi viidud keskuste personali koolitusprogramme teenuste osutamise parendamiseks.

Lisaks on Eesti organisatsioon teinud lobitööd poliitikute ja seadusandjate hulgas – nad kuuluvad vägivallaga võitlemise riikliku strateegia väljatöötamisega tegelevasse töögruppi / komisjoni.

Eesti praegused väljakutsed ja vajadused

Statistika kogumiseks tehtav töö on alanud. See võib aga olla problemaatiline, eriti ühiskonnas, kus organisatsioon on naistevastase vägivallaga võitlemisel suuresti teerajaja rollis. Oluliseks tegevuseks on ka dokumentide korrashoid, prioriteediks seadmise mõttes on see aga keeruline, kuna ressursse napib ning teenuste osutamise vajadus on pakiline.

Noore organisatsioonina vajab Eesti Naiste Varjupaikade Liit teadmisi ja oskusi nii organisatsiooni arendamise kui kommunikatsiooni vallas. Välja tuleb arendada koostöömeetodid ning koostöökanalid, et jõuda oluliste tegijate ja ressurssideni. Välja tuleb töötada ka rahastamisstrateegia ning leida rahastamisallikad.

57

Soome partner, Naiste Kriisitelefoni, keskendus põhiliselt uue teenuse väljaarendamisele ning internetti kasutavate noorte naiste suhtes olulist rolli etendavate spetsialistide, asutuste ja institutsioonide pädevuse tõstmisele. Naiste Kriisitelefoni tegevuse kaudu töötati välja uusi meetodeid jõudmaks tütarlasteni, kes võivad kergesti langeda netis toimepandava ja/või hiljem väärkohtlejaga füüsilise kokkusaamise tulemusel asetleidva kuriteo ohvriks.

Lisaks olid nende jõupingutused suunatud *teadlikkuse kasvatamisele* internetti kasutavate tütarlaste, aga ka spetsialistide ja ühiskonnaliikmete hulgas laiemalt. Ning lõpuks *tõstis* Soome partner avaliku sektori kahe teenusepakkuja *teadlikkust* teemast ning andis neile vastavaid *teadmisi*.

Soome praegused väljakutsed ja vajadused

Organisatsioonil on vaja dokumenteerida ning levitada uusi teadmisi, mida projekti raames välja töötati. Rahasid on vaja projekti metoodika ning tulemuste levitamiseks ning seega on just rahade hankimine hetkel suureks väljakutseks.

Lisaks on internetis asetleidv väärkohtlemine suhteliselt uus teema ning liitlaste ja partnerite leidmine, kes

saaksid Soome projektipartneri kogemust ja uute teadmisi kasutada, võib olla aega ning pingutusi nõudev.

Kreeka partner, Naisuurimuskeskus (*Research Centre for Women's Affairs – RCWA*) on kasutanud viiest strateegiast kahte. Organisatsioon on teinud pidevalt tööd organisatsioonist väljaspoole jääva keskkonna teavitamisel naistevastasest vägivallast, selle erinevatest vormidest ja avaldumisviisidest ning süvapõhjustest, samuti traditsioonidest, mis aitavad säilitada meeste kontrolli ja võimu naiste üle.

Sellised jõupingutused on tihedalt seotud organisatsiooni *lobitööga, mille eesmärgiks on muuta arusaamist soolisest vägivallast ning vastavaid poliitikaid ja seadusandlust*. Kreeka partner on järjekindlalt juhtinud tähelepanu vägivalla all kannatavate naiste ja laste piisavate ning adekvaatsete kaitsemeetmete vajadusele, mida peaks pakkuma riigi sotsiaaltoetuste süsteem. Lisaks on Kreeka partner propageerinud mõtet, et naistevastase vägivallaga võitluseks on vaja häid seadusi ning selliseid mehhanisme, mis tagaks, et perekonnaseadusega seotud menetlused oleksid sootundlikud. Samuti on tehtud tööd selle nimel, et muutuksid väärkohtlejatega tegelevate spetsialistide hoiakud.

58

Kreeka praegused väljakutsed

Kreeka Naisuurimuskeskuse väljakutseks teha kindlaks ja/või töötada välja strateegiad patriarhaalse ühiskonnakorralduse radikaalseks muutmiseks. Lisaks tuleb riigis, mille rahvastikku kuuluvad erinevate rahvusgruppide ja uskumuste esindajad, tõsiselt tegelda erinevate sektorite haakumisel tekkivate valdkondadega, st kuidas seksistlik käitumine seostub rassismi, klassikuuluvusel põhinevate hoiakute ning muude diskrimineerimise vormidega säilitamaks ühtede inimeste ülemvõimu teiste üle ning sellega, kuidas mõned naiste grupid puutuvad kokku diskrimineerimise omavahel põimunud vormidega.

Samuti tuleb tegelda projekti käigus loodud teadmiste dokumenteerimise ja levitamisega.

Veel üks väljakutse, millega nad silmitsi seisavad, on luua suhted teiste sootundlike asutuste ja organisatsioonidega. Uurimuskeskusena tuleb neil leida moodus, kuidas mõjutada akadeemilist keskkonda tervikuna.

Läti partner, Ventspilsi Kriisikeskus "Pasparne" ja **Talsi Naiste ja Laste Kriisikeskus** on rakendanud käsitletud strateegiatest kahte. Elluviidud tegevused on seotud nii *organisatsiooni enda teadlikkuse tõstmise kui uute teadmiste loomisega*. Tegevustega oli hõlmatud kahe keskuse töötajad ise ning naiste ja laste vastu suunatud vägivallaga tegelevate asutuste spetsialistid.

Strateegia rakendamisel on järjepidevalt tegeldud *teenuste kvaliteedi ja teenusepakkujate professionaalsuse tõstmisega*.

Esiteks on keskused töötanud välja programmid ja meetodid vägivallaga kokupuutuvate naiste ning riskigruppidesse kuuluvate ning väärkohtlemise osas eriti haavatavate noorte naiste toetamiseks ja koolitamiseks.

Teiseks on keskused töötanud välja ja viinud ellu erinevaid distsipliine ühendavaid programme ja koolitusi spetsialistidele, kes moodustavad soolise vägivallaga tegelemiseks interdistsiplinaarseid meeskondi. Niisuguseid programme on kavas kasutada näidisprogrammidenä, mida saab levitada üle riigi kasutamiseks.

Läti praegused väljakutsed

Ühiskonna mõjutamiseks ning sotsiaalsete muudatuste esilekutsumiseks on vaja teadmiste korrektset dokumenteerimist ja levitamist. See on Läti partnerite ees seisvaks väljakutseks. Väljakutsega toimetulekuks ning tegelike sotsiaalsete muudatusteni jõudmiseks tuleb keskuste poolt kohalikus kontekstis loodud teadmised fikseerida ning avalikku debatti lülitada.

Selles protsessis peavad partnerid liitlasi otsima ning ühenduma Läti feministlike organisatsioonidega, lobigruppide ning uurimisasutustega.

Leedu partner, Naiste Teabekeskus (*Women's Issues Information Centre – WIIC*) dokumenteerib Leedus loodud uusi teadmisi. Nad esitavad kaks hea praktika näidet. Üks Naiste Teabekeskuse esitatud näiteist – naiste juriidiline nõustamine - on innustust saanud ning põhineb Norra mudelil. Teises näites räägitakse Vilniuse Ema ja Lapse Keskuse teenustest. Need kaks näidet sisaldavad kahte edulugu, hea praktika näidet teenuste pakkumisel.

Lisaks sellele teeb partner pidevalt lobitööd seadusandluse ja poliitikakujundamise mõjutamiseks.

Leedu praegused väljakutsed

Tõsiseks väljakutseks on rahade saamine, et säilitada praegust laiapõhilisust ning entusiasmi valitud kursil jätkamiseks.

Rootsi partner BalticFem keskendas tähelepanu keskkooli õpilastele uue teenuse väljaarendamisele ning õpetajate *pädevuse tõstmisele*.

Lisaks olid organisatsiooni tegevuse eesmärgiks nii õpilaste kui õpetajate teadlikkuse tõstmine ning sihtgruppidele uute teadmiste andmine.

Rootsi praegused väljakutsed

Juhul kui organisatsioon kavatseb jätkata oma tegevusi analoogsete gruppide kaasamiseks, siis on praeguseks väljakutseks üldiselt BalticFem ning organisatsiooni pädevust ja teenuseid puudutava informatsiooni levitamine.

Kuidas edasi

Nagu näha, on partnerid oma erinevates keskkondades naistevastase vägivalda kaotamisel tublit tööd teinud, kasutades eelnevates peatükkides kirjeldatud strateegiaid. Kolm partnerit, Eesti, Soome ja Kreeka on rakendanud *laiema avalikkuse teadlikkuse tõstmise strateegiat*. Kolm partnerit - Eesti, Soome ja Läti - on rakendanud ka *organisatsioonisisese teadlikkuse tõstmise strateegiat*. Viis projektipartnerit, Eesti, Soome, Läti, Leedu ja Rootsi on aidanud kaasa *uute teenuste väljaarendamisele ning personali pädevuse tõstmisele*. Leedu on teinud tööd *teenusepakkuja poolt omandatud uute teadmiste levitamiseks*. Kolm partnerit: Eesti, Kreeka ja Leedu on *teinud lobitööd* naiste ja laste vastast vägivalda puudutava *seadusandluse ja poliitikate muutmise nimel*.

Naistevastase vägivallaga tegelemine on raske. Selle ülemaailmselt levinud probleemi lahendamine nõuab ühiskonna hoiakute ja struktuuride muutmist. Tsiteerides 1995. aasta Pekingi platvormi *"Naistevastane vägivald kujutab endast naiste ja meeste ajalooliselt väljakujunenud ebavõrdse võimujaotuse avaldumise vormi, mis on viinud meestepoolse ülemvõimu kehtestamisele naiste üle ning naiste üle kontrolli teostamisele ning mis on takistuseks naiste igakülgsel arengule."* Vaja on tegelda soolise ebavõrdsusega tema erinevates avaldumisevormides, sh sooliste stereotüüpidega. Sellised sügavad ja olemuslikud struktuursed muudatused vajavad aega, ressursse ning järjepidevaid ja kestvaid jõupingutusi (muudatustele osutatava) vastuseisu ületamiseks.

Kõigi partnerite eesmärgiks on tekitada ühiskondlikke ja struktuurseid muudatusi oma erinevates kontekstides ning erinevatest aspektidest lähtudes. Partnerite ees seisvateks peamisteks väljakutseteks, nii nagu see projektipartnerite kohtumisest ja eelnevates peatükkides kajastatud partnerorganisatsioonide aruannetest selgus, on korrektne dokumentatsioon, statistika kogumine, kohalike kogukondade teenindamine, tehes samal ajal uued teadmised kättesaadavaks teistele institutsioonidele ning lülitades need avalikesse debattidesse, sidemete loomine kogukonna võtmeisikute ning toetajatega, liitlaste otsimine, rahastamise kindlustamine ning järjepidevuse tagamine ühiskonna mõjutamisel.

Tegevuste elluviimisel ja nende jätkusuutlikkuse tagamisel on partnerorganisatsioonide väljakutsed üsna ühesugused; need on samasugused, nagu naisorganisatsioonidel kõikjal maailmas. "Iraagi ressursikeskuste jätkusuutlikkuse raamistikku" puudutav aruanne (Foster, 2010) käsitleb Iraagi naisorganisatsioonide ees seisvaid väljakutseid naistevastase vägivallaga võitlemisel. Foster juhib tähelepanu sellele, et kohanemine

muutuva poliitilise, sotsiaalse, majandusliku ja kultuurikeskkonnaga, kohalike kogukondade ja huvigruppide laiapõhjalise toetuse hankimine, liitlaste leidmine valitsuse ja uurimisinstituutide jne võtmeisikute hulgas ning nende toetuse kindlustamine, hästitöötavate valitsusstruktuuride loomine ning erinevaid tuluallikaid ühendavate rahastamisstrateegiate väljatöötamine on kõige olulisemate mureküsimuste hulgas, millega tuleb tegelda naistevastase vägivallaga tegelevatel valitsusvälistel organisatsioonidel, et tagada oma tegevuse jätkusuutlikkus ning huvi selle töö vastu.

Sellest aspektist vaadatuna tundub, et ka partnerorganisatsioonide praegused väljakutsed puudutavad just tegevuse jätkusuutlikkuse kindlustamist. Tulevikku vaadates peavad partnerid uurima, millised on uued ja efektiivsed meetodid ja abinõud organisatsiooni tegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks ning teadmised naistevastase vägivallaga tegelemiseks.

Daphne III Programme – Trükise väljaandmist toetab rahaliselt Euroopa Liidu Daphne III programm
Toetab Euroopa Komisjon – õiguspoliitika direktoraat

Käesoleva väljaande sisu eest vastutavad ainult selle autorid ning Euroopa Komisjon ei vastuta väljaandes sisalduva teabe mis tahes kasutamise eest.